

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Alma Kalinauskienė

Pradinio ugdymo pedagogikos ištestinių studijų programos
II kurso studentė

**PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ MOKYMOSI SUNKUMAI
IR JŲ ĮVEIKIMO BŪDAI**

Bakalauro darbas

Darbo vadovė:
doc. dr. Daiva Malinauskienė

Šiauliai, 2011

Darbas originalus.....Alma Kalinauskienė

SANTRAUKA

PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ MOKYMOSI SUNKUMAI IR JŲ ĮVEIKIMO BŪDAI

Bakalauro darbas

Tyrimo aktualumas ir problematika. Pradinėse klasėse vaikai įgyja pagrindinius mokymosi įgūdžius, žinių pagrindus, kurie formuoja viso tolimesnio ugdymo pamatus. Pradinio ugdymo metu susidariusios žinių ir gebėjimų spragos vėliau gali turėti įtakos mokymuisi aukštesnėse klasėse. Mokymosi sunkumus gali lemti daug įvairių priežasčių: emocinės problemos, šeimos santykiai, santykiai mokykloje, žemas intelektas, įvairios mokymosi negalės. Šių priežasčių analizė gali padėti įveikti mokymosi sunkumus ir atrasti bei pritaikyti veiksmingas jų šalinimo priemones.

Tyrimo objektas: pradinių klasių mokinių mokymosi sunkumai ir jų įveikimo būdai.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti pradinių klasių mokinių mokymosi sunkumus ir jų įveikimo būdus.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros apžvalga
- Anketinė apklausa
- Interviu
- Kiekybinė ir kokybinė tyrimo duomenų analizė

Tyrimo imtis: 63 pradinių klasių mokinių tėvai, 10 pradinių klasių moksleivių.

Darbo struktūra: Darbą sudaro teorinė dalis, apibūdinanti pagrindinius pradinio ugdymo pakopos bruožus, jo metu patiriamus mokymosi sunkumus ir jų įveikimo būdus bei priemones. Teorinę dalį papildė empirinė dalis, kurioje tėvų ir pradinių klasių mokinių požiūrių analizės pagrindu atskleidžiami mokymosi sunkumų ir jų įveikimo būdų aspektai.

Pagrindiniai tyrimo rezultatai ir išvados: mokymasis - pagrindinė moksleivio veikla, sąlygojanti visavertę asmenybės vystymąsi. Ši vystymąsi garantuoja pradinio ugdymo programos ir nuostatai. Pradinių klasių mokiniai susiduria su mokymosi sunkumais. Dažniausiai susiduriama su bendrais mokymosi sunkumais, per didelėmis namų darbų apimtimis ir moksleivių dėmesio koncentracijos stoka.

Tyrimo metu nustatyta, kad mokymosi sunkumai dažniausiai išryškėja pirmaisiais trejais mokymosi metais. Ypač dažnai susiduriama su sunkumais lietuvių kalbos pamokų metu. Pedagogai ir tėvai skiria per mažai dėmesio vaikų mokymosi problemų sprendimui ir tarpusavio bendradarbiavimui. Aktyvesnis tėvų ir bendraamžių dalyvavimas padedant įveikti mokymosi

sunkumus, glaudesnis mokyklos ir šeimos bendravimas ir bendradarbiavimas yra pagrindiniai veiksniai, galintys įtakoti pradinių klasių mokinių mokymosi sunkumų problemos sprendimą.

SUMMARY

LEARNING DIFFICULTIES OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS AND METHODS OF SURMOUNT

Thesis paper

Research topic and problem. Students acquire basic learning skills, knowledge basis at primary school forming the base of further education. Gaps in students' education at primary school can affect and influence students' studies in senior classes. Different reasons can decide learning difficulties such as emotional problems, family relationships, relationships at school, low intelligence and various learning disabilities. The analysis of these problems can help overcome learning difficulties as well as discover and apply effective measures to remove them.

Research object: Learning difficulties of primary school students and ways of surmount.

Aim of the research: to analyse learning difficulties of primary school students and ways of surmount

Research methods:

- Review of scientific literature
- Questionnaire survey
- Interview
- Analysis of statistical and qualitative data

Research volume: 63 parents of primary school students, 10 students of primary school.

Thesis structure: Thesis consists of theoretical part describing the main features of stages in primary education, learning difficulties, tools and ways of surmount. Empirical part complements theoretical one in which learning difficulties and ways of surmount are revealed by analysing the views of parents and primary school students.

Research findings and conclusion: Learning – the main activity of a student determining complete development of a person. This development is guaranteed by curriculum and regulations. Primary school students meet the difficulties of studying. Usually they experience main learning difficulties, large amount of homework as well as concentration to studies.

According to the research, it has been ascertained that learning difficulties usually reveal in the first three years of studying particularly in Lithuanian lessons. Teachers and parents pay too little attention solving learning problems as well as intercooperation. More active participation of parents and contemporaries to help overcoming learning difficulties, school and family closer communication and cooperation are the main factors that can help solving difficulties of primary school students' learning.

SVARBIŲ TERMINŲ ŽODYNĖLIS

Bendravimas – žmonių socialinės būties forma, pasireiškianti žmonių santykių užmezgimu ir palaikymu, draugyste, partneryste. Keitimasis informacija, patirtimi, jos turtinimas žodiniais ir nežodiniais ženklais (signalais) (L. Jovaiša, 2007, p. 36).

Išmokimas - kultūrinių, socialinių, dorovinių ir kitokių vertybių praktinio įsisavinimo padarinį, mokėjimą veikti, remiantis tomis vertybėmis; praktinį mokymosi rezultatą; mokymo ir mokymosi, auklėjimo ir saviuklos praktinį rezultatą – mokėjimą veikti (L. Jovaiša, 2007, p. 103).

Mokymas - vadovavimas mokymuisi, nuoseklus mokytojo ir mokinių veikimas, stimuliuojantis ir organizuojantis mokinių pažintinę ir praktinę veiklą (L. Jovaiša, 2007, p. 152).

Mokymasis - pagrindinė moksleivio veikla, sąlygojanti visavertę asmenybės vystymąsi (M. Barkauskaitė, E. Rodzevičiūtė, 2004, p. 91).

Mokymosi sunkumai - universalus reiškiny, su kuriuo susiduria įvairaus amžiaus, lyties, skirtingų socialinių sluoksnių, įvairių gabumų mokiniai (M. Barkauskaitė, V. Indrašienė ir kt., 2004, p. 32).

Šeima – kraujo ryšiais susijusių asmenų bendrija, gyvenanti po vienu stogu arba toje pačioje gyvenamojoje vietoje, besidalijanti bendromis paslaugomis (K. Miškinis, 2003, p. 105).

LENTELIŲ IR PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Tėvų pasiūlymai teikiant pagalbą mokymosi sunkumus patiriantiems mokiniams.....	41
2 lentelė. Mokinių požiūris į mokomuosius dalykus.....	44
3 lentelė. Mokymosi sunkumus įtakojantys veiksniai.....	46
4 lentelė. Pagalba mokiniams, patiriantiems, mokymosi sunkumus, mokyklos aplinkoje.....	48
5 lentelė. Tėvų pagalba mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumus.....	49
6 lentelė. Mokinių, patiriančių mokymosi sunkumus, požiūris į pagalbos galimybes.....	51

Paveikslų sąrašas

1 pav. Mokymosi kliūtys.....	13
2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį.....	23
3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą.....	24
4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal šeimos sudėtį.....	24
5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą.....	25
6 pav. Tėvų požiūris į vaikų mokymosi sunkumų turėjimo dažnumą.....	25
7 pav. Tėvų požiūris į vaikų mokymosi sunkumų išryškėjimo laiką.....	26
8 pav. Tėvų požiūris į vaikų mokymosi sunkumus rodančius požymius.....	27
9 pav. Tėvų požiūris į veiksnius, turinčius įtakos vaikų mokymosi sunkumams.....	28
10 pav. Tėvų požiūris į vaikų mokymosi sunkumus.....	29
11 pav. Tėvų požiūris į vaikų mokymosi sunkumų sustiprėjimo aplinkybes.....	30
12 pav. Tėvų dalyvavimas, sprendžiant vaikų mokymosi sunkumus.....	31
13 pav. Tėvų veikla, sprendžiant vaikų mokymosi sunkumus.....	32
14 pav. Tėvų pagalba vaikams padedant įveikti mokymosi sunkumus.....	32
15 pav. Tėvų požiūris į mokykloje teikiamą informaciją.....	34
16 pav. Tėvų požiūris į pedagogų teikiamą pagalbą mokymosi sunkumų turintiems vaikams.....	35
17 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į mokykloje dirbančius specialistus.....	36
18 pav. Tėvų požiūris į specialistų suteiktos pagalbos veiksmingumą.....	36
19 pav. Tėvų požiūris į mokykloje teikiamos pagalbos mokymosi sunkumų turintiems mokiniams veiksmingumą.....	37
20 pav. Tėvų požiūris į mokinių pasiekimų vertinimo objektyvumą.....	38

21 pav. Tėvų požiūris į įvairių veiksmų įtaką mokymosi sunkumų įveikimui.....	39
22 pav. Tėvų požiūris į trūkstamas pedagogų kompetencijas.....	40

TURINYS

<u>Ivadas.....</u>	<u>6</u>
<u>1. TEORINIAI mokymosi Pradinėje mokykloje ASPEKTAI.....</u>	<u>9</u>
<u>1.1. Mokymosi sampratos apibrėžtis mokslinėje literatūroje</u>	<u>9</u>
<u>1.2. Pradinio ugdymo pakopos ypatumai ir svarba.....</u>	<u>11</u>
<u>2. Pagrindiniai mokymosi sunkumai pradinėse klasėse ir jų priežastys.....</u>	<u>13</u>
<u>3. Mokymosi sunkumų pasekmės ir pagalbos mokiniams būdai.....</u>	<u>17</u>
<u>4. tyrimo metodika ir rezultatai.....</u>	<u>21</u>
<u>4.1. Tėvų nuomonių apie pradinių klasių mokinių mokymosi sunkumus ir galimus jų įveikimo būdus analizė.....</u>	<u>23</u>
<u>4.2. Mokinių požiūrių į mokymosi sunkumus ir pagalbos galimybes juos įveikiant analizė....</u>	<u>44</u>
<u>išvados.....</u>	<u>54</u>
<u>Literatūra ir šaltiniai.....</u>	<u>56</u>

IVADAS

Tyrimo aktualumas ir problematika. Pradėjus vaikui lankyti mokyklą tiek tėvai, tiek ir mokytojai puoselėja dideles viltis vaiko atžvilgiu. Pradinėse klasėse vaikai įgyja pagrindinius mokymosi įgūdžius, žinių pagrindus, kurie formuoja viso tolimesnio ugdymo pamatus. Pradinio ugdymo metu susidariusios žinių ir gebėjimų spragos vėliau gali turėti įtakos mokymuisi aukštesnėse klasėse.

Vaikai mokykloje susiduria su didesnėmis ar mažesnėmis problemomis, mokymosi sunkumais. Šiuos sunkumus gali lemti daug įvairių priežasčių: emocinės problemos, šeimos santykiai, santykiai mokykloje, žemas intelektas, įvairios mokymosi negalės. Šių priežasčių analizė gali padėti įveikti mokymosi sunkumus.

Mokymosi sunkumai taip pat pasižymi gana gausia įvairove. Mokiniam gali sunkiai sektis visi arba tik vienas mokomasis dalykas. Jau ikimokykliniame amžiuje stebimi įvairūs raidos sutrikimai, kurie pradėjus lankyti mokyklą dar labiau išryškėja, pasireiškia mokymosi negalėmis, negebėjimu įsisavinti Bendrosios programos. Dažniausiai vaiko mokymosi sunkumus pirmieji pastebi pradinio klasių mokytojai. Jie išvelgia, kurie mokiniai yra supratingi, guvūs, gerai orientuojasi socialinėse situacijose, adekvačiai vertina savo ir kitų elgesį, tačiau sunkiai įsisavina mokomąją medžiagą. Dažnai tai pastebi ir tėvai, tačiau ne visuomet suvokia kaip mokymosi sunkumus. Vaikai nepelnytai kaltinami tingėjimu, apsileidimu. Jie nuolat kritikuojami tiek namuose, tiek ir mokykloje, baudžiami, neišklausomi.

Tokia patirtis neigiamai veikia mokinių asmenybės vystymąsi, socialinį prisitaikymą ir nepadaeda įveikti mokymosi sunkumų, o tik dar labiau apsunkina situaciją. Todėl svarbu nustatyti ne tik pačius mokymosi sunkumus, bet ir įvardinti sunkumų susidarymo priežastis. Kai kurios iš jų gali būti nesunkiai pašalinamos.

Pasitaiko, kad nuolat, bet nežymiai blogėjantys mokymosi rezultatai dažnai nesulaukia reikiamo dėmesio. Laiku neatkreipus dėmesio į pirmuosius mokymosi sunkumus, problema gilėja. Tokiu būdu nesėkmingai besimokantys tolsta nuo mokyklos. Net jei jų santykiai su mokytojais ir bendraklasiais išlieka geri, jaučiami vis didesni psichologiniai sunkumai, pradedama menkliau save vertinti, o nepatyrę mokymosi sėkmės jausmo ima vengti mokyklos, praleidinėti pamokas ir galiausiai visai meta. Todėl pedagoginė, o dažnai ir psichologinė parama, šalinant nesėkmingą mokymąsi, yra būtina.

Pastebėjus, kad vaikui sunkiai sekasi mokytis, nors jis įdeda daug pastangų, padėti gali mokykloje dirbantys specialistai. Sėkmingai įveikti mokymosi sunkumus padeda glaudus pedagogų, specialistų ir tėvų bendradarbiavimas, kantrus darbas bei noras padėti vaikui. Dauguma vaikų, turinčių įvairių mokymosi sunkumų geba mokytis pagal Bendrąsias programas ir patirti sėkmę, jei tik nėra paliekami vieni su savo problemomis.

Mokymosi sunkumų problemas ir įveikimo būdus analizavo daugelis mokslininkų: M. Barkauskaitė (2003, 2004), V. Rodzevičiūtė (2004), V. Indrašienė (2008), R. Vasiliauskas (2004), M. Gaigalienė (2004), V. Rimkevičienė (2000), L. Rupšienė (2000), T. Lileikienė (2007), T. V. Milašiūtė (2007) ir kt. Mokymosi sunkumų įtaką kitoms mokyklinėms problemoms analizavo R. Civinskas (2006), V. Levickaitė (2006), I. Tamutienė (2006), P. Dereškevičius (2000), V. Rimkevičienė (2000), V. Targamadžė (2000) ir kt. Į mokymosi nesėkmių priežastis gilinosi ir užsienio autorė S. B. Rimm (1998). Aktualias problemas atskleidė Lietuvos Respublikos Švietimo ministerijos užsakymu 2003, 2004 m. atlikti mokymosi tyrimai.

Praktinė tyrimo reikšmė. Mokymosi sunkumų analizė vis dar išlieka aktuali problema, ypač pradinėje mokykloje, kurioje formuojasi visi pagrindiniai mokymosi įgūdžiai ir įvairių mokslo sričių žinių pagrindai. Detali šių problemų analizė leidžia laiku atrasti ir pritaikyti tinkamiausius sunkumų įveikimo būdus bei priemones.

Tyrimo objektas: pradinį klasių mokinių mokymosi sunkumai ir jų įveikimo būdai.

Tyrimo hipotezė: tėvų pagalba mokymosi sunkumų turintiems vaikams būtų efektyvesnė, jei vyktų glaudesnis bendradarbiavimas tarp vaikų, tėvų, mokytojų ir kitų mokykloje dirbančių specialistų.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti pradinį klasių mokinių mokymosi sunkumus ir jų įveikimo būdus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibrėžti mokymosi sampratą ir apibūdinti pagrindinius pradinio ugdymo pakopos ypatumus.
2. Įvardinti dažniausiai pasitaikančius pradinį klasių mokinių mokymosi sunkumus.
3. Išskirti pagrindines pradinį klasių mokinių mokymosi sunkumų priežastis.
4. Aptarti pradinį klasių mokinių mokymosi sunkumų įveikimo būdus ir priemones.
5. Ištirti pradinį klasių mokinių ir jų tėvų požiūrį į mokymosi sunkumus ir jų įveikimo būdus.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros apžvalga
2. Anketinė apklausa
3. Interviu
4. Kiekybinė ir kokybinė tyrimo duomenų analizė. Skaičiuoti santykiniai (%) dažniai ir atlikta nuomonių content (turinio) analizė.

Tyrimo imtis: 63 pradinį klasių mokinių tėvai, 10 pradinį klasių moksleivių.

Darbo struktūra: darbą sudaro įvadas, 4 skyriai, išvados, rekomendacijos, darbe naudotos literatūros ir šaltinių sąrašas, 2 priedai. Darbe pateikiamos 6 lentelės ir 22 paveikslai.

1. TEORINIAI MOKYMOSI PRADINĖJE MOKYKLOJE ASPEKTAI

1.1. Mokymosi sampratos apibrėžtis mokslinėje literatūroje

Mokymas - ne vien į tikslą, bet ir į procesą nukreipta veikla, nes besimokantieji turi suprasti, dėl ko jie mokosi, kaip mokosi ir kaip išmoksta. Kitaip tariant, besimokydami jie ugdomi

asmenybės prasme, nes įsisavintos žinios tampa asmenybės dalimi ir veikia jų elgesį. L. Jovaiša (2007, p. 152) mokymą apibrėžia tik kaip „*vadovavimą mokymuisi, nuoseklų mokytojo ir mokinių veikimą, stimuliuojantį ir organizuojantį mokinių pažintinę ir praktinę veiklą*“, o ne vienpusę mokytojo veiklą mokinio atžvilgiu.

Vadinasi, svarbiausia mokinių mokykloje atliekama veikla yra mokymasis. Pasak V. Stanišauskienės (2005, p. 2), „*mokymasis suprantamas kaip interaktyvus, dinamiškas, permanentinis ieškojimo procesas, kuriame tyrinėjant ir sąveikaujant su aplinka gimsta naujas supratimas apie save patį ir supantį pasaulį*“.

M. Barkauskaitė, E. Rodzevičiūtė (2004, p. 91) nurodo, kad „*mokymasis – pagrindinė moksleivio veikla, sąlygojanti visavertį asmenybės vystymąsi*.“ M. Barkauskaitės, E. Rodzevičiūtės (2004) ir V. Ozolaitės, E. Zablockaitės (2008, p. 176) teigimu sėkmingas mokymasis siejamas su pozityviu savimonės, autokonceptcijos ir kitų asmenybės bruožų formavimusi. Pastoviai patiriantis nesėkmę moksleivis, susiduriantis su mokymosi sunkumais, dažnai praranda norą mokytis, susilpnėja jo mokymosi motyvacija, o tai neigiamai veikia jo tolimesnį gyvenimą.

V. Stanišauskienė (2005, p. 3) pabrėžia, kad:

- Mokymasis yra aktyvaus konstravimo procesas (tai reiškia, kad mokymasis nėra žinių ir įgūdžių perdavimas, o besimokantieji nėra tik ėmėjai. Mokymasis yra aktyvus supratimo, prasmų ir įgūdžių konstravimo procesas).
- Mokantis įvykių ir faktų interpretacija yra individuali (tai paaiškinama tuo, kad kiekvieno žmogaus išraiškos priemonė yra individuali, tačiau žinios arba supratimas apie konkretų turi pasižymėti bendrumu).
- Mokymasis yra gausėjančių žinių sujungimas (vadinasi, mokymasis visada yra pagrįstas jau turimomis žiniomis. Supratimas yra ugdomas papildant nauja informacija jau esančias žinias).
- Mokymasis grindžiamas bendradarbiavimu (t.y. socialinė sąveika, bendravimas leidžia besimokantiems bendradarbiaujant įgyti naujų gebėjimų).
- Mokymasis yra savireguliuojantis procesas (šis procesas apima ir planavimą, vadybą, reflektavimą. Savireguliacija reiškia, kad besimokantysis turi tam tikrų įgūdžių, leidžiančių jam pačiam susikurti savo mokymosi procesą, jam vadovauti ir kontroliuoti. Besimokantysis nori mokytis ir gali reflektuoti ir įvertinti mokymosi procesą. Mokymasis neatsiejamas nuo nuolatinio besimokančiojo įsivertinimo).
- Mokymasis yra orientuotas į tikslą (kartais mokymasis gali būti ir atsitiktinis, tačiau veiksmingas mokymasis yra tada, kai aiškiai suvokiamas jo tikslas bei būdas kaip šio tikslo pasiekti).

- Mokymasis yra susijęs su kontekstu ir aplinka (mokymasis paprastai vyksta socialinėje materialioje aplinkoje. Žinios yra dalyvavimo ir tam tikros veiklos rezultatas. Mokymąsi sustiprina jo priartinimas prie realaus gyvenimo konteksto).

Pasak L. Jovaišos (2007, p. 152), „*mokymasis - tikslinga veikla, siekiant įsisavinti žmonijos sukauptos patirties pagrindus, įgyti teorinės ir praktinės veiklos mokėjimų ir įgūdžių.*“

Mokymosi rezultatas yra išmokimas. Išmokimu, pasak L. Jovaišos (2007), gali būti vadinamas patirties sąlygotas individo vidinių ir išorinių veiksmų pakitimas, leidžiantis veikti naujomis aplinkos sąlygomis, bendras gyvūnams ir žmogui. Išskiriamos įvairios išmokimo formos: atsitiktinis įgūdžių įgijimas; nemotyvuotas išmokimas; biologinis išmokimas; modelinis išmokimas, nesąmoningas išmokimas, psichologinis išmokimas, socialinis išmokimas; produktyvus ir racionalus išmokimas. Reikėtų išskirti vieną išmokimo rūšį – tai pedagoginį išmokimą. L. Jovaiša (2007, p. 103) pedagoginį išmokimą apibrėžia kaip „*kultūrinių, socialinių, dorovinių ir kitokių vertybių praktinio įsisavinimo padarinį, mokėjimą veikti, remiantis tomis vertybėmis; praktinį mokymosi rezultatą; mokymo ir mokymosi, auklėjimo ir saviuoklos praktinį rezultatą – mokėjimą veikti.*“ Pedagoginis išmokimas svarbus tuo, kad išmokstant vidinės vertybės (sukauptos žinios, patirtis) „*eksteriorizuojamos mąstymu, praktine veikla ir elgesiu*“ (L. Jovaiša, 2007, p. 103).

Mokinys turėtų išsiugdyti mokėjimo mokytis gebėjimus (V. Stanišauskienė, 2005). Tai reiškia, kad jis turėtų sugebėti kelti sau mokymosi tikslus, uždavinius, suprasti, kad mokymasis yra prasminga bei tikslinga veikla (būti motyvuotas). Jis turėtų siekti išsiaiškinti, ką jau sugeba, ką žino, o ko dar reikėtų mokytis. Taip pat derėtų suprasti, kurios asmeninės savybės padeda jam sėkmingai mokytis, kurios – ne. Mokinys turėtų sugebėti planuoti ir pasirinkti geriausiai tinkantį mokymosi laiką, tinkamiausias mokymosi strategijas bei priemones, kryptingai laikytis išsikeltų uždavinių, mokantis sieti naują mokymosi medžiagą ir patirtį su ta, kuri jau yra įgyta.

Siekiant gerų mokymosi rezultatų, svarbu gebėti taikyti įvairias mokymosi strategijas, susitelkti, išlaikyti dėmesį mokymosi užduočiai atlikti, mokytis savarankiškai, atkakliai, kryptingai, o susidūrus su sunkumais ar nesėkmėmis, atkakliai ieškoti išeities, valingai dirbti. Tam reikia mokėti mokytis tiek individualiai, tiek ir grupėje, klasėje. Svarbus gebėjimas yra ir savo mokymosi veiklos ir rezultatų vertinimas, sėkmės ir nesėkmės priežasčių nustatymas, naujų sprendimų paieška įveikiant sunkumus.

1.2. Pradinio ugdymo pakopos ypatumai ir svarba

Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992) pabrėžiamas siekis ugdyti žmogų, savo gyvenimą grindžiantį bendrosiomis žmonių vertybėmis, kritiškai mąstantį, gebantį prisitaikyti prie kintančio socialinio, kultūrinio ir politinio - ekonominio gyvenimo. Tuo tarpu pradinio ugdymo

tikslas - išugdyti sveiką, aktyvų, kūrybingą, elementaraus raštingumo ir socialinių, informacinių, pažintinių veiklos gebėjimų bei vertybinių nuostatų pagrindus įgijusį vaiką (Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai, 2003, p. 8).

Pradinėje mokykloje tęsiamas ikimokykliniame ir priešmokykliniame amžiuje pradėtas vaiko fizinės, intelektinės, emocinės sričių plėtojimas, dedami vaiko santykio su aplinka, su kitais žmonėmis, su pačiu savimi pamatai.

Pagrindinė pradinio ugdymo paskirtis – sudaryti sąlygas vaikui įgyti dorinės ir socialinės brandos pradmenis, kultūros, taip pat ir etninės, pagrindus, elementarų raštingumą, padėti jam pasirengti mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą.

Organizuojant ir įgyvendinant pradinį ugdymą, jis grindžiamas humaniškumo, demokratiškumo, tautiškumo ir atvirumo principais.

Bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų priede „Pradinio ugdymo bendroji programa“ (2003) nurodoma, kad pradinis ugdymas organizuojamas vadovaujantis šiomis nuostatomis:

- Ugdymas orientuotas į vaiką (t.y. tikima geraisiais vaiko pradais, jo galia įveikti sunkumus; rodomas dėmesys ir pagarba kiekvienam vaikui; palaikomi prasmingi vaikų sumanymai, džiaugiamasi jų laimėjimais; klaidos traktuojamos kaip natūralus reiškinys; mokytojas ir mokiniai yra lygiaverčiai ugdymo proceso dalyviai; jų santykiai grindžiami bendravimu ir bendradarbiavimu; mokinių tarpusavio santykiai kuriami remiantis tarpusavio pasitikėjimu, atsakomybe, pagarba kito nuomonei bei interesams).
- Ugdymas integralus, visybiškas (t.y. jis apima ne vien žinias, gebėjimus, vertybines nuostatas, bet ir pojūčius, jausmus, vaizduotę; siekiama racionalaus ir neracionalaus pažinimo dermės, įtraukiami visi vaiko jutimai; siekiama mokomųjų dalykų tikslų, uždavinių, turinio, metodų dermės; taikomi įvairūs ugdymo integracijos būdai).
- Ugdymas diferencijuotas ir individualizuotas (t.y. ugdymo procesas grindžiamas šio amžiaus tarpsnio vaiko fizinių, psichinių, socialinių, kultūrinių ypatumų pažinimu. Siekiama pažinti kiekvieno mokinio individualias savybes (gabumus, nuostatas, gebėjimus ir kt.); ugdymo procesas organizuojamas atsižvelgiant į mokinio ar mokinių grupės ugdymo(si) poreikius; ugdymo tikslai diferencijuojami ir individualizuojami, parenkama atitinkamo sudėtingumo mokomoji medžiaga ir užduotys; sudaromos palankios ugdymo(si) sąlygos visiems mokiniams; mokinio pasiekimai ir daroma pažanga vertinami remiantis individualios pažangos principu, taikomas formuojamasis ir apibendrinamasis vertinimas).

- Ugdytas kontekstualus (t.y. nauja informacija pateikiama vaiko gyvenimo patirties kontekste; mokomasi įvairioje – mokyklinėje ir nemokyklinėje – aplinkoje; ieškoma ugdymo turinio sąsajų su sociokultūriniu gyvenimo kontekstu; atsižvelgiama į aplinkos ypatumus).
- Orientuojamasi į interpretacinį, o ne reprodukcinį mokymąsi (t.y. pirmenybė teikiama kuriamajai, o ne atgaminamajai veiklai; mokiniai įtraukiami į aktyvią, skatinančią pažinti, patirti ir aiškintis veiklą; siekiama, kad mokinys sąmoningai ir kūrybiškai perimtų naują mokomąją medžiagą; skatinama savianalizė ir savęs vertinimas).
- Ugdymo procesas aktyvus (t.y. mokomasi praktiškai veikiant, teorinės žinios atskleidžiamos ir įtvirtinamos praktinėje veikloje; mokiniai skatinami savarankiškai veikti, ieškoti, reikšti savo mintis; sudaroma galimybė rinktis, savarankiškai daryti sprendimus; skatinami teigiami jausmai, išgyvenimai).
- Ugdytas patrauklus ir džiaugsmingas (t.y. parenkami vaiko domėjimąsi mokymosi procesu stiprinantys, mokymosi motyvaciją, atsakomybę skatinantys ugdymo metodai, temos, priemonės; siekiama, kad mokiniai patirtų malonumą, pažinimo ir atradimo džiaugsmą; sudaromos sąlygos ir situacijos, leidžiančios išgyventi mokymosi ir veiklos sėkmę).

Bendrosios programos (2003) nusako tik pagrindinius pradinio ugdymo ypatumus. Jos apibrėžia ugdymo turinį valstybės lygmeniu. Mokyklos ir mokytojai, vadovaudamiesi Bendrosiomis programomis (2003), formuoja mokyklos ir klasės lygmens ugdymo turinį pritaikydami jį pagal atskirų klasių ir mokinių poreikius taip, kad mokiniai pagal savo išgales pasiektų kuo geresnių rezultatų.

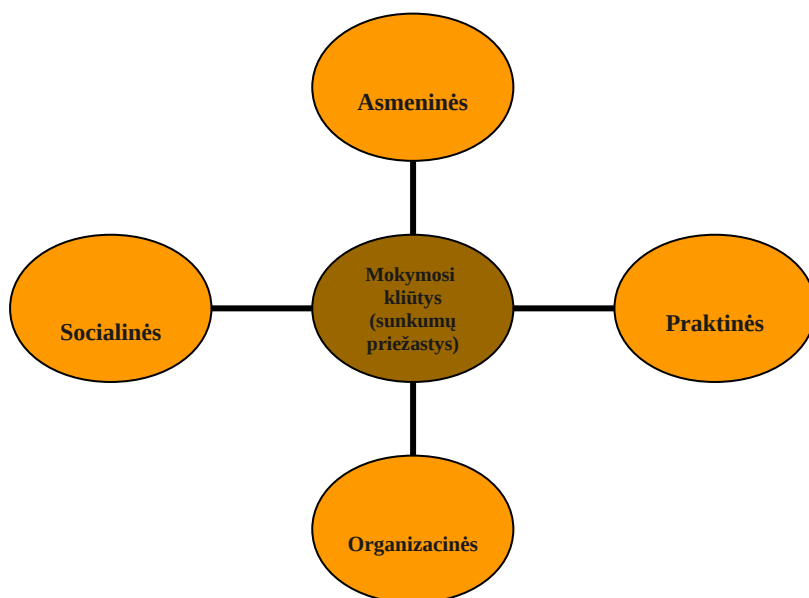
Pasak programos, pagrindinis ugdymo tikslas – plėtoti dvasines, intelektines ir fizines asmens galias, ugdyti aktyvų, kūrybingą, atsakingą pilietį, įgijusį kompetencijas, būtinas sėkmingai socialinei integracijai ir mokymuisi visą gyvenimą. Pradinio ugdymo nuostatos leidžia tinkamai organizuoti pradinių klasių mokinių mokymą(si), atsižvelgiant į jų individualius bruožus bei gebėjimus, suteikiant progą patirti sėkmę ir padedant įveikti sunkumus, iškylančius mokymosi proceso metu.

2. PAGRINDINIAI MOKYMOSI SUNKUMAI PRADINĖSE KLASĖSE IR JŲ PRIEŽASTYS

Mokymasis — pagrindinė mokinio veikla, sąlygojanti pilnavertę asmenybės vystymąsi. Sėkmingas mokymasis siejamas su pozityviu savimonės, savęs suvokimo ir priėmimo ir kitų asmenybės darinių formavimusi. Nuolat mokykloje patiriantis sunkumus mokinys dažnai netenka noro mokytis, silpnėja jo mokymosi motyvacija, o tai neigiamai atsiliepia jo tolimesniai gyvenimui. Kaip liudija M. Barkauskaitės (2003, 2004), L. Rupšienės (2000), G. Navaičio (1999) ir kitų mokslininkų atlikti tyrimai, mokymosi motyvacijos problema dažniausiai išryškėja paauglystės periode, o pradinės užuomazgos pradeda formotis dar vaikų darželyje.

M. Barkauskaitė, V. Indrašienė ir kt. (2004, p. 32) pastebi, kad mokymosi sunkumai yra universalus reiškinys, su kuriuo susiduria įvairaus amžiaus, lyties, skirtingų socialinių sluoksnių, įvairių gabumų mokiniai.

Dažnai mokymosi nesėkmių priežastimi tampa nežinojimas, dėl ko mokomasi, todėl visuomet verta apmąstyti ir surašyti savo mokymosi motyvus, išryškinant pačius svarbiausius. V. Stanišauskienė (2005, p. 20), remdamasi E. Knasel, J. Meed ir kt. (2000), nurodo, kad jei dominuoja vidiniai mokymosi motyvai, mokymasis teikia daugiau džiaugsmo ir yra efektyvesnis. Tuo tarpu jei trūksta vidinės motyvacijos, mokymosi kelią reikia detalai susiplanuoti, numatant tarpinius rezultatus, savikontrolės ir savęs apdovanojimo būdus. Autorė išskiria pagrindines mokymosi kliūčių (mokymąsi lemiančių veiksnių) grupes: asmeninės, praktinės, organizacinės ir socialinės mokymosi kliūtys (žr. 1 pav).

1 pav. Mokymosi kliūtys (sudaryta pagal V. Stanišauskienę, 2005)

Asmeninės kliūtys kyla iš paties mokinio, besimokančiojo. Tai gali būti neigiamas požiūris į mokymąsi bei nemaloni mokymosi patirtis (išgyventi ar išgyvenami mokymosi sunkumai), perdėtas nerimas dėl mokymosi rezultatų, mokymosi įgūdžių stoka ir kt.

Praktinės kliūtys dažniausiai susiję su ištekliais (pvz. pinigų stygius ir mokymosi priemonių kaina, laiko trūkumas, ribotos galimybės naudotis internetu ir kitais informacijos šaltiniais, sudėtingas susisiekiimas ir pan.).

Organizacinės kliūtys sąlygojamos organizacijos, kurioje žmogus mokosi (tai gali būti netinkamai sudarytos besimokančiųjų grupės, turinčios skirtingus mokymosi interesus, turimų žinių lygį bei motyvaciją ir kt.).

Socialinės kliūtys paprastai siejamos su socialine mokinio aplinka. Skirtinguose socialiniuose sluoksniuose bei subkultūrose mokslas vertinamas nevienodai. Žmogaus požiūrį į mokymąsi dažnai lemia tai, kokią vietą mokslas, išsilavinimas užima šeimos ar giminės vertybių sistemoje (pvz. nepalankus draugų požiūris į mokymąsi gali būti rimta nesimokymo priežastimi).

Mokymosi sunkumai dažniausiai siejami su paties mokinio asmenybe, tad jie gali būti priskiriami asmeninėms mokymosi kliūtims. M. Barkauskaitės, E. Martišauskienės ir kt. (2004, p. 32) atliktas tyrimas atskleidė, kad mokiniams dažnai sunkiausia mokytis matematiką, kalbas ir gamtos mokslus. Daugiausia sunkumų kyla taip pat dėl:

- nesupratimo, ką mokytojas aiškina;
- dalyko sunkumo;
- mokytojų aiškinimo;
- mokytojų reikalavimų.

Minimos ir kitos sunkumų išorinės (žemi mokytojų vertinimai; santykiai su mokytojais; netinkamas darbo organizavimas; triukšmas per pamokas) ar vidinės (menkos asmeninės pastangos, turimi pagrindai) priežastys, tačiau jos nėra tokios reikšmingos. Apsisprendimą mokytis dažniausiai lemia asmeninis požiūris; mokomųjų dalykų svarba gyvenime; noras išmokti; santykiai su pedagogu; turimi gebėjimai; dalyko sunkumas. Mokomasi dažniausiai dviem skirtingais atvejais: kai sekasi gerai ir mokytis lengva, smagu arba kai sunku suprasti ir stengiamasi užpildyti mokymosi spragas.

Nesimokymo priežastis, pedagogų požiūrį į mokinių nenorėjimą mokytis nagrinėjo ir V. Ozolaitė, E. Zablockytė (2008). Jų teigimu, pagrindinės nenoro mokytis priežastys, pedagogų požiūriu, yra tokios: „*menkos mokinių pastangos (tingėjimas), neigiama draugų įtaka, per sunki mokymosi programa, nesėkmės moksle ir nepasitikėjimas savimi*“ (V. Ozolaitė, E. Zablockytė, 2008, p. 179). Mokiniai išskiria tokias nenoro mokytis priežastis: menkos mokinių pastangos (tingėjimas), nesėkmės moksle, neigiama draugų įtaka, konfliktai su bendraklasiais, neįdomios pamokos. Vadinas, mokymosi sunkumai, nesėkmės mokantis lemia nepasitikėjimą savimi ir nenorą mokytis.

Galima daryti išvadą, kad dažniausiai nesėkmingą mokymąsi lemia bendri mokymosi sunkumai, per didelės namų darbų apimtys ir moksleivių dėmesio koncentracijos stoka. Visos šios priežastys gali būti koreguojamos ir šalinamos su tinkama pedagogo pagalba.

Mokykla kaip socializacijos institucija pati savaime nėra tobula. Joje egzistuoja nemažai veiksnių, tiesiogiai ar netiesiogiai lemiančių nenorą mokytis. Vienas iš tokių veiksnių yra ir mokiniams kylantys mokymosi sunkumai (L. Rupšienė, 2000). Vadinasi, mokyklos uždavinys – padėti moksleiviams susidoroti su šiais sunkumais. Tai – viso mokyklos personalo uždavinys, tačiau dažniausiai jam vadovauja klasės auklėtojas ir socialinis pedagogas, bendradarbiaudami su mokinio šeima ir sukurdami patikimą, kompetentingą komandą, kurios pareiga ir siekis – mokinių nenoro mokytis priežasčių šalinimas, mokymosi motyvacijos skatinimas.

Mokymosi sunkumus gali lemti ne tik mokymo(si) proceso ypatumai, bet ir mokymosi negalės. Mokymosi negalės – tai įvairių labai subtilių nervų sistemos funkcijų sutrikimų pasekmė. Vaikams su mokymosi negalėmis daugiausia sunkumų kyla atliekant mokyklinės užduotis ir įgyjant akademinius gebėjimus bei įgūdžius.

R. Civinsko ir kt. (2006) atlikto mokyklos nelankymo tyrimo pagrindu galima teigti, kad mokymo proceso veiksniai turi didžiausią poveikį mokyklos nelankymui. Vienas iš tokių veiksnių – tai *„žinių įsisavinimo sunkumai; matematikos mokymosi problemos; pernelyg maža mokytojų pagalba įveikiant mokymosi sunkumus; monotoniškas ir nekūrybingas mokymo stilius; disciplinos stoka pamokose“* (R. Civinskas ir kt., 2006, p. 49).

M. Barkauskaitė (2005, p. 85) išskiria tokius pagrindinius mokymosi sunkumus: ne visuomet sugeba atlikti kai kurių dalykų namų darbus, nespėja atlikti namų darbų, nes jų būna per daug, būna pavargę, neturi jėgų ruošti namų darbus, tingi ruošti pamokas, sunku sukaupti dėmesį, nuobodu ir neįdomu.

V. Indrašienė, V. Suboč (2008) pastebi, kad mokymosi sunkumus lemia motyvuotos, nukreiptos į tikslą veiklos stoka, netinkama mokytojo ir mokinių tarpusavio sąveika, vaiko gabumai ir mokymosi negalės. Šios autorės mokymosi nesėkmių priežastims priskiria ir mokyklos fobiją (V. Indrašienė, V. Suboč, 2008, p. 116). Pasak jų mokymosi nesėkmės dažniausiai lemia ne viena, o keletas priežasčių, todėl į pagalbos organizavimo procesą turi įsijungti visos mokytojų kolektyvas: psichologai, socialiniai pedagogai, dalykų mokytojai ir klasės auklėtojas. Klasės auklėtojo vaidmuo ypač svarbus, nes būtent nuo jo aktyvumo, neabejingumo priklausys organizuojamos pagalbos veiksmingumas ir naudingumas, atsižvelgiant į kiekvieną pedagoginę situaciją.

Apibendrinant galima teigti, kad įvairius mokymosi sunkumus dažniausiai lemia vidinės bei išorinės priežastys, t.y. asmeninės mokinių savybės bei mokymo(si) proceso ypatumai. Smulkiau klasifikuojant mokymosi sunkumus arba, kitaip tariant – mokymosi kliūtis - galima

išskirti asmeninius, praktinius, organizacinius ir socialinius mokymosi procesą įtakančius veiksnius.

3. MOKYMOŠI ŠUNKUMŲ PASEKMĖS IR PAGALBOS MOKINIAMS BŪDAI

Kiekvienas mokymosi sunkumas turi įtakos mokinių elgesiui, emocijoms, mokymosi motyvacijai. Dėl mokymosi sunkumų dažnai susiduriama su mokymosi nesėkmėmis. Nesėkmių

išgyvenimas, kaip nurodo L. Jovaiša (2007, p. 183), yra „*subjektyvi veiklos ar bendravimo tikslų neįgyvendinimo išraiška. Nesėkmės išgyvenimas pirmiausia sukelia norą gintis, paskui aktyvumas mažėja, kol galiausiai veikla ar bendravimas nutrūksta. Sunkūs nesėkmės išgyvenimai gali sukelti neurozę, apatiją.*“ Mokymosi nesėkmės, jų nuolatinis pasikartojimas ir nesugebėjimas susidoroti su mokymosi sunkumais taip pat gali iššaukti mokinių norą priešintis, nesimokyti, o vėliau – ir abejingumą, mokymosi motyvacijos praradimą, nenorą mokytis.

Pasak V. Grincevičienės (2009, p. 28 - 34), stipriausiai išreikšta gerų rezultatų motyvacija stebima būtent pirmoje mokymosi pakopoje (t.y. I – IV kl.). Vadinasi, pradinis ugdymas ypač svarbus vaiko gyvenime, nes šiuo metu suformuota mokymo(si) patirtis turi įtakos tolimesniam jo ugdymui. Šiame laikotarpyje sunkiai išgyvenami mokymosi sunkumai gali tapti pamokų praleidinėjimo pradžia, o vėliau peraugti ir į nuolatinį mokyklos nelankymą (P. Dereškevičius ir kt., 2000; R. Civinskas ir kt., 2006).

Padidintas gerų rezultatų troškimas pradinukams sukelia ypatingą nesėkmių baimę. M. Barkauskaitė, V. Indrašienė ir kt. (2004, p. 32) nurodo, kad nesėkmingas mokymasis daro žalą vaiko asmenybei. Dėl mokymosi sunkumų mokiniai sunkiau integruojasi į mokyklos gyvenimą, daugiau patiria neigiamų emocijų nei pasitenkinimą mokymosi rezultatais, neigiamai vertina mokytojus ir mokyklą.

S. B. Rimm (1998, p. 120–164) aptaria pagalbos mokymosi nepažangumui įveikti modelį, kurį sudaro:

- Vertinimas (skirtas tam, kad būtų galima nustatyti vaiko nepažangumo priežastis, jų atsiradimo prielaidas).
- Bendravimas (siekiant įveikti nepažangumą, svarbus sąmoningas, pasitikėjimu pagrįstas bendravimas).
- Ekspektacijų keitimas (labai svarbu, kad mokinys, padedamas tėvų bei mokytojų, pakeistų savo neigiamą įsitikinimą, jog jam amžinai nesiseka, parodytų mokinio įdėtų pastangų svarbą ir galią mokymosi rezultatams. Tai pasiekama nuolat stebint vaiką, pagrįstai pagiriant jį už menkiausią pažangą).
- Vaidmenų modelio identifikacija (vaikui labai svarbu, ką apie jį mano klasės draugai, kuriai neformaliai grupei jis priklauso).
- Trūkumų taisymas ir pastiprinimų keitimas (norint padėti mokymosi nesėkmių ištiktam mokiniui, reikia pasistengti, kad mokymosi veikla būtų organizuota taip, jog užtikrintų bent minimalų sėkmės jausmą. Taip organizuotas mokymosi procesas suteiks stiprybės, pasitikėjimo savimi bei padrąsins tolimesniam veikimui).

Ugdymo procese mokinių pasiekimai ir daroma pažanga nuolat vertinami. V. Randienė (2009) pabrėžia, kad vertinant pradinių klasių mokinių pasiekimus, svarbiausiu išlieka

idiografinis (individualios pažangos) vertinimas – mokinio daromos pažangos vertinimo principas, kuriam būdinga tai, kad stebima, vertinama asmens daroma pažanga ir palyginami to paties mokinio dabartiniai pasiekimai su ankstesniais. Individualios pažangos vertinimas orientuojamas į visapusišką vaiko mokymosi galimybių atskleidimą. Toks vertinimo principas tinkamiausias siekiant puoselėti kiekvieno mokinio asmenybės individualumą, išsaugoti visus geruosius prigimtinius vaiko bruožus, jo individualias mokymosi galias. Individualios pažangos (idiografinis) vertinimas ypač tinka ikimokykliniu bei jaunesniojo mokyklinio amžiaus laikotarpiu. Jis leidžia suteikti sėkmės pajautimą ir padėti mokiniui lengviau susidoroti su mokymosi sunkumais, kadangi yra grindžiamas mokinio ir mokytojo bendradarbiavimu, nuolat įvertinama situacija ir teikiamas grįžtamasis ryšys. Toks vertinimas ugdymo procese efektyvus, jei mokytojas išsiaiškina individualias mokinių galias bei poreikius, ankstesnius pasiekimus bei sunkumus ir remiasi jais keldamas mokymosi reikalavimus bei padėdamas, patardamas, konsultuodamas, taiko tinkamas užduotis, tikslingai atrenka mokymo ir mokymosi metodus, kad mokiniai patirtų sėkmę.

Pasak V. Indrašienės, V. Suboč (2008) vaikui, patyrusiam mokymosi nesėkmės, svarbi ne tik dalykinė, bet ir socialinė pedagoginė pagalba. Kompleksinė, sociopedagoginė, pagalba yra svarbi kiekvienam patiriančiam sunkumus mokiniui. Jos veiksmingumą galima apibrėžti kaip pedagogų pastangas pastebėti mokinių mokymosi nesėkmės ir padėti jiems įveikti mokymosi sunkumus.

Nesėkmingo mokymosi problema Lietuvoje pakankamai didelė. Retas kuris iš mokinių nuo pirmųjų mokslo mokykloje dienų visiškai neturi mokymosi motyvacijos arba ji staiga kažkur dingsta. Paprastai - tai ilgai trunkantis procesas, kurio pradžią nelengva pastebėti, nes mokymosi rezultatai vargu ar būna vienodi. Jų kitimo kartais nesuvokia ne tik pats mokinys, bet ir pedagogai. Nuovargis ir atsitiktinė nesėkmė irgi gali veikti mokymąsi. Besikeičiančią mokymosi motyvaciją ir išskylančius mokymosi sunkumus ne visada pastebi ir tėvai. Atsiradęs aiškus nesėkmingo mokymosi atvejis išryškina problemą ir signalizuoja pradėti ieškoti jos sprendimo, o kartais - ir psichologinės pagalbos.

Dažnai pastebima, kad nuolat, bet nežymiai blogėjantys mokymosi rezultatai nesulaukia reikiamo dėmesio. Tokiu būdu nesėkmingai besimokantys tolsta nuo mokyklos. Net jei jie ir nekonfliktuoja su mokytojais ir bendraklasiais, bet jaučia vis didesnius psichologinius sunkumus, pradeda menčiau save vertinti, o nepatyrę mokymosi sėkmės jausmo ima vengti mokyklos, praleidinėti pamokas, ir galiausiai visai meta. Todėl pedagoginė, o dažnai ir psichologinė parama, šalinant nesėkmingą mokymąsi yra būtina. Reikėtų išsiaiškinti priežastis, ar tai nėra sutrikimo pasekmė. Išryškėjus vaiko elgesio ir mokymosi problemoms, pagalbos reiktų kreiptis į

mokyklos specialiojo ugdymo komisijas, specialistus (specialųjį pedagogą, logopedą, psichologą) arba pedagoginės psichologinės tarnybos specialistus. Atlikus vaiko pedagoginį-psichologinį vertinimą ir išsiaiškinus mokymosi sunkumų priežastis vaikui bus teikiama specialistų pagalba.

Siekdami užtikrinti veiksmingą pedagoginę pagalbą mokytojai pirmiausiai turėtų gebėti atskirti mokinius, turinčius specifinių pažinimo procesų sutrikimų, nuo ribinio intelekto ir lėtesnės psichinės brandos vaikų.

V. Indrašienė, V. Suboč (2008, p. 117) pabrėžia sociopedagoginės pagalbos svarbą nesėkmingai besimokantiems. Siekiant veiksmingo mokymo bei auklėjimo, nepaprastai vertingas tampa kiekvienas ugdymo proceso aspektas: mokomosios medžiagos turinys, pamokos planavimas, jos struktūra. Gerai suplanuota ir organizuota pamoka – svarbiausia mokytojo dalykininko pagalba mokiniams, patyrusiems mokymosi nesėkmių. Ypač reikšmingas veiksnys – mokytojo asmenybė: asmeninis pavyzdys, bendravimo stilius, jo profesinis pasirengimas, meistriškumas. Dėl šių priežasčių pedagogas tampa pagrindiniu veikėju, nuo kurio priklauso mokinių noras ar nenoras mokytis, teigiamo požiūrio į mokymąsi egzistavimas arba visiškas jo nebuvimas. Mokinių santykiai su mokytojais gali duoti teigiamą impulsą moksleivio, kaip asmenybės, savikūrai ir lemti jo tolesnio gyvenimo sėkmę, bet gali ir atstumti jį nuo savęs bei nuo mokymosi apskritai, o kartu užkirsti kelią visavertei asmenybės sklaidai. T. Lileikienės, V. Milašiūtės teigimu (2007, p. 75) nustatyta, kad *„mokiniam, susiduriantiems su mokymosi sunkumais, svarbiausias motyvuojantis darbu yra mokytojo elgesys. Tai – gebėjimas kurti klasėje darbinę atmosferą, motyvuoti mokinius iškeliant prasmingus tikslus bei demonstruoti elgesio kryptingumą, tikslingumą.“* Pedagogo vaidmenį vaikų teigiamo požiūrio į mokymą(si) klostymuisi pabrėžia ir J. Terepaitė, A. Gumuliauskienė (2008, p. 130).

Apibendrinant galima teigti, kad ugdymo procesas, siejantis mokinius, jų tėvus, pedagogus ir mokyklos bendruomenę, yra viena svarbiausių klasės auklėtojo veiklos sričių, teikiant pagalbą mokymosi nesėkmes patyrusiems mokiniams. Teikiama pagalba yra įvairialypė, klasės auklėtojas aktyviai dalyvauja suteikiant reikiamą pagalbą ir optimaliai geba organizuoti reikiamų specialistų pagalbos grupę, sudaryti prielaidas, korekcijos planą vaiko artimiausiai aplinkai keisti, taip užtikrindamas sėkmės patyrimą mokymosi procese. Norint įveikti bet kokio pobūdžio sunkumus, būtinas nuodugnus psichologinis ir pedagoginis asmenybės tyrimas. Tik geras vaiko asmenybės, jo socialinės aplinkos ir mokymosi gebėjimų pažinimas sudaro prielaidas pagalbos organizavimui, suteikiant galimybes vaikui patirti sėkmę ir išsiugdyti reikiamus mokymosi gebėjimus.

4. TYRIMO METODIKA IR REZULTATAI

Siekiant išanalizuoti pradinių klasių mokinių mokymosi sunkumus ir jų įveikimo būdus, 2010 metų gruodžio mėn. ir 2011 metų sausio mėn. Vilkaviškio rajono „N“ pagrindinėje mokykloje atliktas empirinis tyrimas. Tyrimo metu taikant anketinės apklausos ir interviu metodus buvo apklausti 63 pradinių klasių mokinių tėvai ir 10 ketvirtos klasės mokinių. Prieš

atliekant tyrimą respondentai buvo supažindinti su tyrimo tikslu ir gautas jų sutikimas dalyvauti tyrime.

Tyrimo dalyvių atranka: Pradinėje mokykloje padedami viso tolimesnio mokymosi pagrindai. Pradinės klasės ypač svarbios kiekvieno mokinio gabumų atskleidimui. Tėvai yra artimiausi asmenys, kurie, būdami pagrindiniai vaiko patarėjai ir pagalbininkai, gali padėti vaikams įveikti mokymosi sunkumus. Jų požiūris į pedagogų pastangas padėti mokiniams, į mokinių mokymosi sunkumų išryškėjimo aplinkybes ir į savo pačių dalyvavimą teikiant pagalbą mokymosi sunkumus išgyvenantiems mokiniams, yra svarbus veiksnys siekiant suteikti įvairiapusę, prasmingą pagalbą pradinį klasių mokiniams, padedant jiems įveikti mokymosi sunkumus.

Taip pat pačių mokymosi sunkumus patiriančių mokinių požiūrio tyrimas sukuria prielaidas vertingos patirties įgijimui ir objektyvios informacijos kokybinei analizei ir palyginimui. Tyrimo interviu pokalbiui pasirinkti ketvirtų klasių moksleiviai, kadangi jie jau turi mokyklinės patirties, jos yra sukaupę žymiai daugiau nei pirmų ar antrų klasių moksleiviai, todėl gali tiksliau išreikšti savo nuomonę, sklandžiau išsakyti mintis. Dėl to, manytume, tyrimo duomenys tampa patikimesni.

Tyrimo etapai: Ruošiantis baigiamojo darbo tyrimui, 2010 metų kovo mėn. buvo atliktas kiekybinis mokykloje dirbančių pradinį klasių pedagogų nuomonių apie mokinių mokymosi sunkumus ir jų sprendimo būdus tyrimas.

Tyrimo metu nustatyta, kad mokymosi sunkumai dažniausiai išryškėja pirmosiose dviejose pradinio ugdymo klasėse, dažniausiai pasireiškia paskutiniųjų arba pirmųjų pamokų metu. Pedagogai teikdami pagalbą mokymosi sunkumų turintiems mokiniams dažniausiai taiko papildomo darbo po pamokų metodus, skiria papildomo dėmesio pamokų metu, bendrauja su vaiku. Tėvai dažniausiai mokymosi problemas sprendžia kontroliuodami ir padėdami atlikti namų darbus. Didžiausią poveikį įveikiant pradinį klasių mokinių mokymosi sunkumus turi pačių mokinių nuostata, mokymosi motyvacija, pedagogų teikiama pagalba, o taip pat – kompleksinė visų ugdymo(si) proceso dalyvių pagalba vaikui.

Šis tyrimas sudarė pagrindą, kuriuo remiantis buvo rengiami baigiamojo darbo klausimynai pradinį klasių mokinių tėvams ir pradinį klasių mokiniams.

Pirmajame etape sudaroma anketa tėvams ir parengiamas interviu vaikams klausimynas. Vėliau atliekama kiekybinė tėvų apklausa ir apklausa, taikant interviu metodą, kurio metu kiekvienas mokinyas apklausiamas asmeniškai. Tyrimo dalyvių atsakymai fiksuojami raštu.

Antrasis etapas – tai gautų anketų atsakymų kiekybinė ir kokybinė tyrimo rezultatų analizė, išskiriant pagrindinius teiginius, nusakančius tyrimo problemas, leidžiančius išsiaiškinti numatytus klausimus, atsakančius į tyrimo uždavinius ir padedančius įgyvendinti tyrimo tikslą.

Išskiriamos kokybinės kategorijos ir subkategorijos, apibendrinančios tyrimo dalyvių teiginius. Tyrimo metu gautų rezultatų tvarkymui naudojama Microsoft Office Excel 2007 duomenų apdorojimo sistema. Tiriamojoje dalyje yra 21 paveikslas, 6 lentelės.

Tyrimo organizavimo aprašymas. Anketą sudaro 24 klausimai (žr. 1 priedą). Formuluoiant anketos klausimus atsižvelgta į teorinėje darbo dalyje išskiriamus mokymosi sunkumus ir juos įtakojančius veiksnius.

Pirmieji šeši klausimai skirti bendrai tyrimo dalyvių demografiniai charakteristikai.

7-12 klausimai leidžia atskleisti mokymosi sunkumų pasireišimo ypatumus.

13-15 klausimais siekiama išsiaiškinti tėvų vaidmenį padedant vaikams įveikti mokymosi sunkumus.

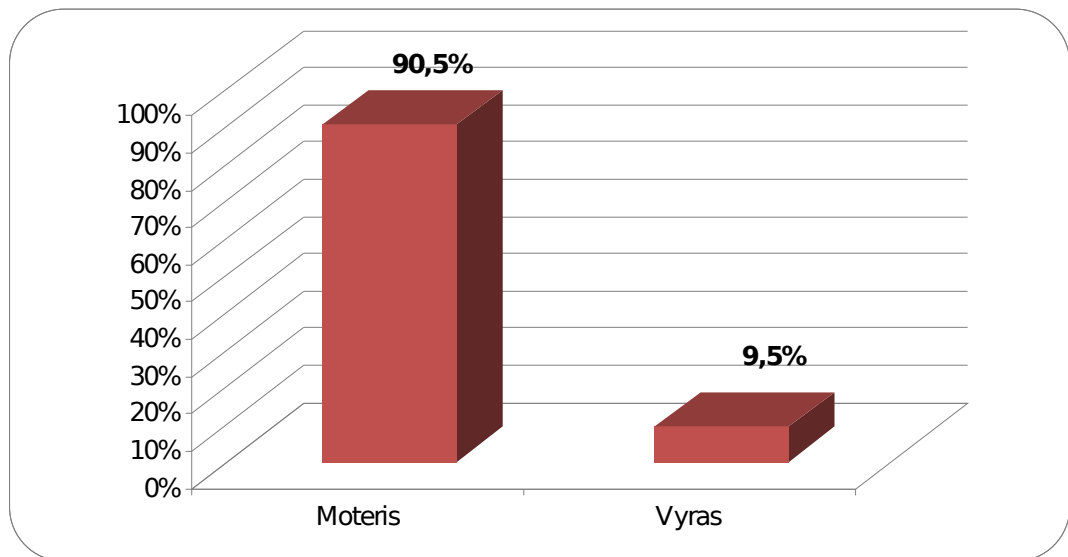
16-19 klausimai nusako pedagogų ir kitų specialistų pagalbos mokymosi sunkumus patiriantiems vaikams ypatumus.

20-24 klausimai leidžia išsiaiškinti įvairių veiksnių reikšmingumą šalinant mokymosi sunkumus.

Interviu klausimyną sudaro 20 klausimų (žr. priedas Nr. 2). Atliekant struktūrizuoto interviu apklausą laikomasi konfidencialumo, savanoriškumo principų, siekiama neprimesti savo nuomonės tyrimo dalyviams. Tyrėjui nesikišant į tyrimo eigą, išlaikomas tyrimo tikslumas ir objektyvumas.

4.1. Tėvų nuomonių apie pradinį klasių mokinių mokymosi sunkumus ir galimus jų įveikimo būdus analizė

Tyrimo metu buvo renkami duomenys apie jame dalyvaujančius pradinį klasių mokinių tėvus. Pirmasis klausimas leido nustatyti tyrimo dalyvių pasiskirstymą pagal lytį (žr. 2 pav.).

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį, proc. (N = 63)

Nustatyta, kad tyrimo dalyvių tarpe vyraavo moterys (90,5 proc.). Vyrai sudarė tik 9,5 proc. visų tyrimo dalyvių.

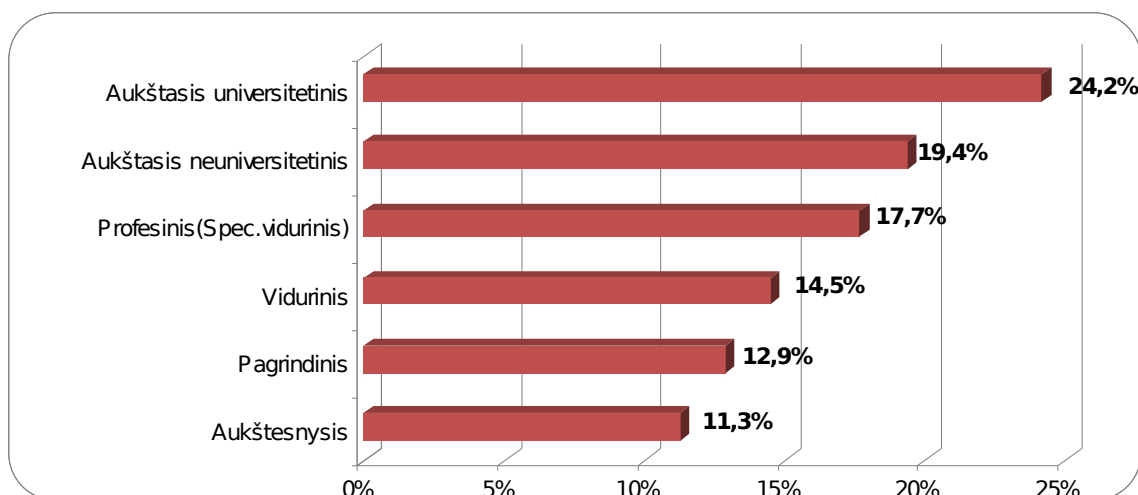
Nustatytas tyrime dalyvavusių respondentų amžiaus vidurkis.

Tyrime dalyvavusių vyrų amžiaus vidurkis - 35,8 metai. Tuo tarpu moterų amžiaus vidurkis - 35 metai. Vadinasi, vyrų ir moterų, dalyvavusių tyrime, amžiaus vidurkis iš esmės sutampa. Tyrimo dalyviai priklauso vidutinio amžiaus grupei. Galima daryti išvadą, kad toks amžiaus vidurkis yra būdingas tėvams, auginantiems jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikus.

Tyrimo dalyvių auginamų vaikų amžiaus vidurkis yra 9,6 metai. Tai amžiaus tarpsnis, būdingas ketvirtų klasių moksleiviams.

Šie duomenys apibūdina tyrimo dalyvius, kaip vidutinio amžiaus suaugusius žmones, sulaukusius brandaus amžiaus ir besirūpinančius pradinį klasių moksleivių mokymusi. Keletą metų stebint ir dalyvaujant vaikų ugdymo(si) procesuose patirtis leidžia tėvams kompetetingai vertinti savo vaikams išskylančius mokymosi sunkumus ir jų atsiradimo aplinkybes bei pagalbos teikimo būdus ir priemones.

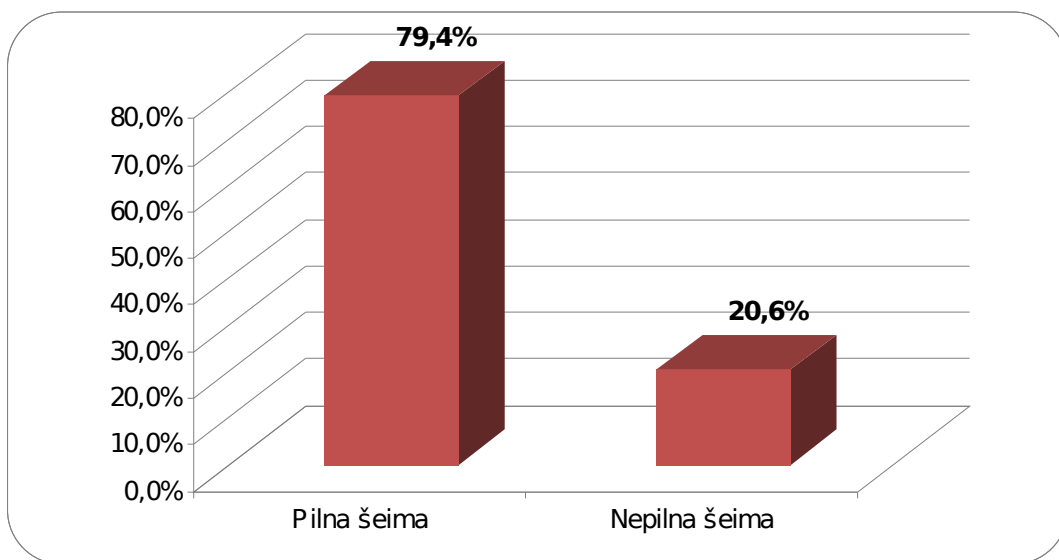
Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą, kuris yra reikšmingas nustatant vaiko mokymosi sunkumus ir teikiant jam pagalbą, pateikiamas 3 pav.

3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą, proc. (N = 63)

Išsiaiškinta, kad didžiausia tyrimo dalyvių dalis (24,2 proc.) yra įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Taip pat ženkli respondentų dalis (19,4 proc.) nurodė, kad turi aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą. Tik vidurinį išsilavinimą turi 14,5 proc. tyrime dalyvavusių mokinių tėvų ir pagrindinį išsilavinimą įgiję 12,9 proc. tėvų. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad didžioji pradinių klasių mokinių tėvų dalis yra įgiję aukštąjį arba bent jau aukštesnįjį bei profesinį išsilavinimą.

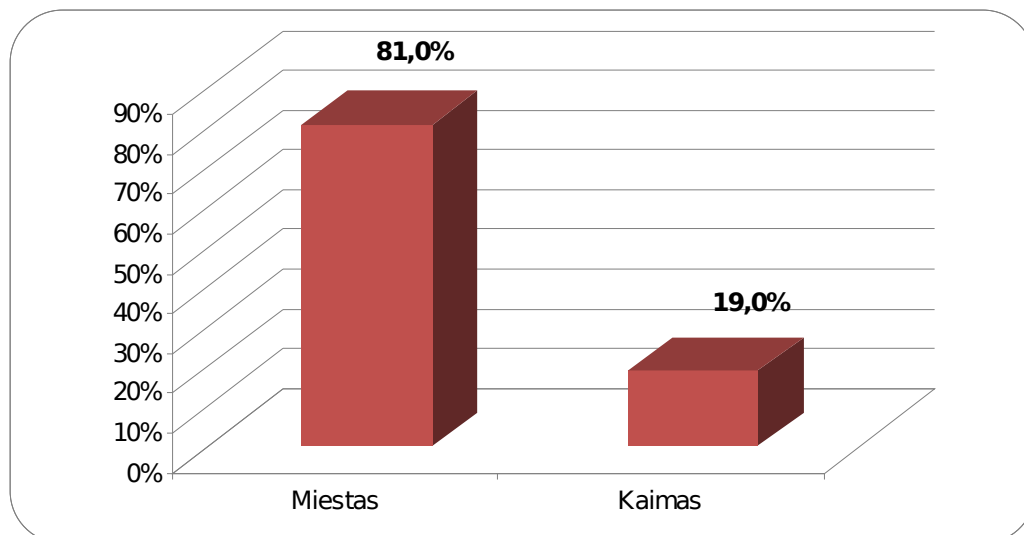
Tyrimo metu, charakterizuojant tyrimo dalyvius, buvo aiškinamasi jų šeimų socialinė sandara (žr. 4 pav.).

4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal šeimos sudėtį, proc. (N = 63)

Išsiaiškinta, kad didžiausia dalis tyrime dalyvaujančių tėvų yra sukūrę šeimas ir vaikai, patiriantys mokymosi sunkumus auga pilnose šeimose (79,4 proc.). Daugiau nei penktadalis tyrimo dalyvių nurodė, kad jų šeima nėra pilna ir vaikai auga su vienu iš tėvų (20,6 proc.). Vadinasi, remiantis tyrimo dalyvių nurodytais duomenimis, galima teigti, kad vyrauja pilnos šeimos.

Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą vaizduojamas 5 pav.

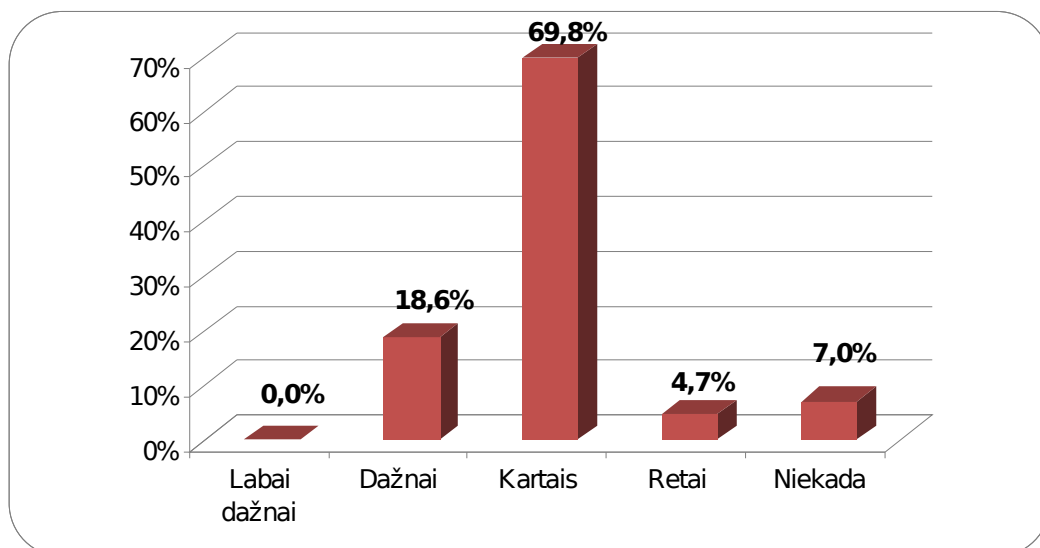
5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą, proc. (N = 63)

Rezultatų analizės pagrindu nustatyta, kad net 81 proc. tyrimo dalyvių gyvena mieste ir tik 19 proc. respondentų gyvena kaimo vietovėje. Taigi, tyrimo dalyvių tarpe dominuoja miesto gyventojai.

Apibendrinant galima teigti, kad tyrimo dalyvių tarpe vyrauja 35 metų moterys, auginančios 10 metų vaikus pilnose šeimose miesto aplinkoje ir turinčios aukštąjį arba aukštesnįjį bei profesinį išsilavinimą.

Kiti tyrimo anketoje pateikiami klausimai skirti išsiaiškinti tėvų požiūrį į mokymosi sunkumus.

Tėvų požiūris į vaikų mokymosi sunkumų turėjimo dažnumą atskleidžiamas 6 pav.

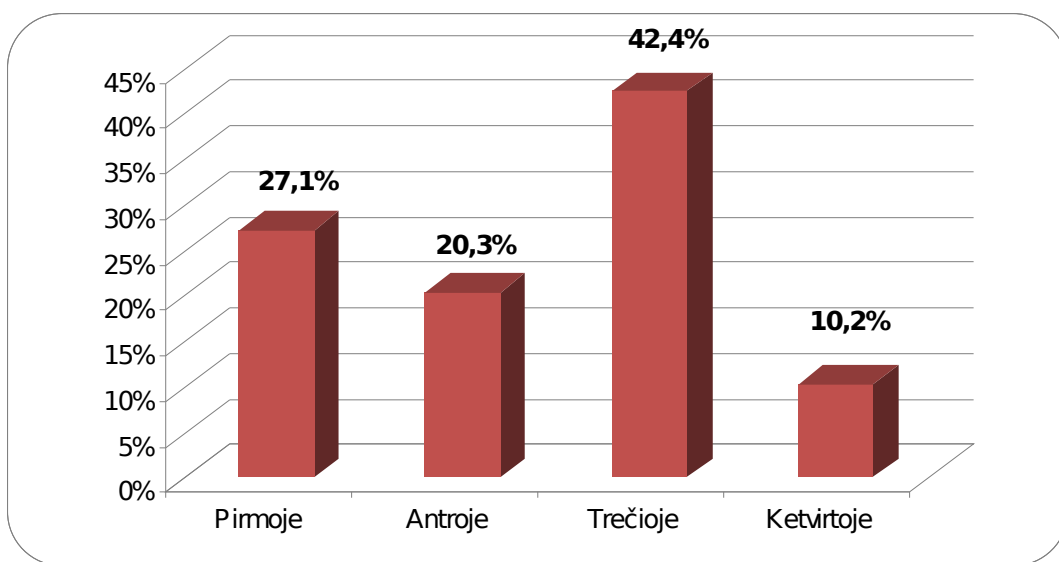
6 pav. Tėvų požiūris į vaikų mokymosi sunkumų turėjimo dažnumą, proc. (N = 63)

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad didžiausia tyrime dalyvavusių pradinių klasių mokinių tėvų dalis nurodė, jog jų vaikai kartais susiduria su mokymosi sunkumais (69,8 proc.).

Dažnai su mokymosi sunkumais susiduria 18,6 proc. tėvų ir jų besimokančių vaikų. Tik 7 proc. tyrimo dalyvių nurodo, kad jų vaikai niekada nepatiria mokymosi sunkumų. Retai su mokymosi sunkumais susiduria 4,7 proc. tyrimo dalyvių vaikų. Vadinasi, kartais mokymosi sunkumų patiria daugiau nei pusė pradinį klasių mokinių. Dažnai – beveik penktadalis mokinių. Ši mokinių dalis reikalauja tiek tėvų, tiek ir pedagogų ar kitų mokykloje dirbančių specialistų dėmesio, kad šie, kartais pasitaikantys sunkumai, neišaugtų į dideles mokymosi problemas.

Pagal Pradinio ugdymo bendrąją programą (2003), pradinį klasių mokiniams pradinio ugdymo nuostatos leidžia tinkamai organizuoti pradinį klasių mokinių mokymą(si), atsižvelgiant į jų individualius bruožus bei gebėjimus, suteikiant progą patirti sėkmę ir įgalinant įveikti sunkumus, išskylančius mokymosi proceso metu. Taigi, pradinio ugdymo metu, turi būti suteikiama galimybė patirti sėkmę ir suteikta pagalba įveikiant mokymosi nesėkmes. Tėvų ir pedagogų dėmesys, skiriamas sunkiai besimokantiems pradinį klasių mokiniams, sudaro galimybes šiems vaikams išgyventi mokymosi džiaugsmą, pajusti sėkmės malonumą ir sustiprinti mokymosi motyvaciją, kuri vėlesniu mokymosi laikotarpiu gali būti ypač reikšminga savarankiškai siekiant aukštesnių mokymosi rezultatų.

Dar vienas tyrimo metu tėvams pateiktas klausimas leido išsiaiškinti, kurioje iš pradinį klasių dažniausiai išryškėja mokymosi sunkumai. Tėvų požiūris į šį klausimą pateikiamas 7 pav.

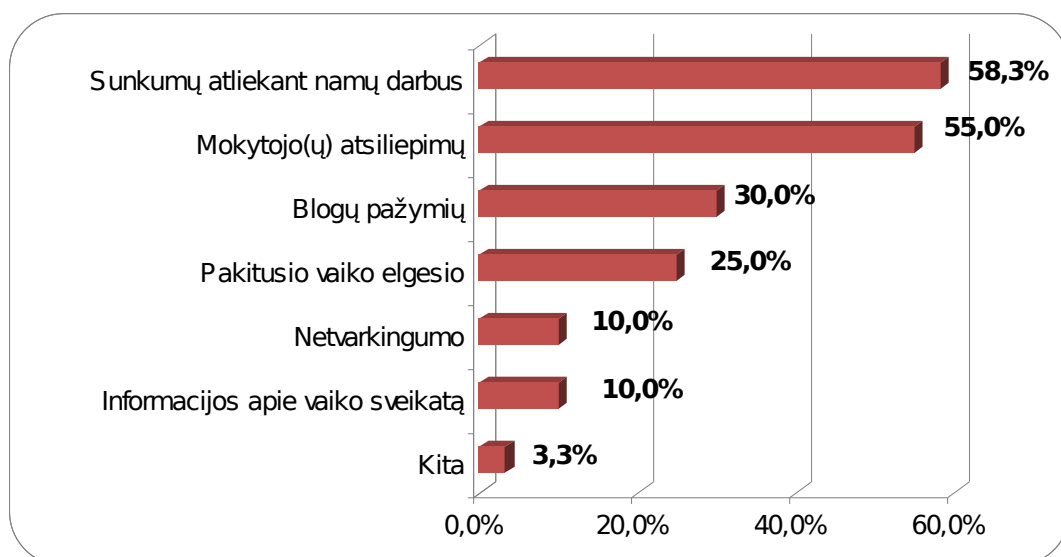

7 pav. Tėvų požiūris į vaikų mokymosi sunkumų išryškėjimo laiką, proc. (N = 63)

Nustatyta, kad didžiausia tyrimo dalyvių dalis mano, kad mokymosi sunkumai labiausiai išryškėja būtent trečioje klasėje (42,4 proc.). Taip pat žymi tyrime dalyvavusių pradinį klasių mokinių tėvų dalis mano, kad dažnai mokymosi sunkumai gali būti pastebimi jau pirmoje klasėje (27,1 proc.). 20,3 proc. tyrimo dalyvių nuomone, mokymosi sunkumai išryškėja antroje klasėje. Tuo tarpu ketvirtoje klasėje mokymosi sunkumai išryškėja rečiausiai (10,2 proc.). Remiantis šiais tyrimo rezultatais, galima teigti, kad mokymosi sunkumai dažnai

išryškėja pirmaisiais trejais mokymosi metais, ypač – trečioje klasėje. Vėliau mokymosi sunkumai pastebimi kur kas rečiau, belieka kovoti su jau išaiškintais mokymosi sunkumais. Taip gali nutikti dėl didesnės pedagogų kaitos, mažesnių moksleivių pažinimo galimybių. Galima konstatuoti, kad mokymosi sunkumai yra linkę išryškėti pradiniam mokymosi etape. Todėl ir kovoti su iškilusiomis problemomis reikia pradėti šiuo metu, kai jos atsiranda.

Atsakydami į anketoje pateiktus klausimus, tėvai išreiškė savo požiūrį į pagrindinius požymius, iš kurių galima spręsti apie vaiko patiriamus mokymosi sunkumus.

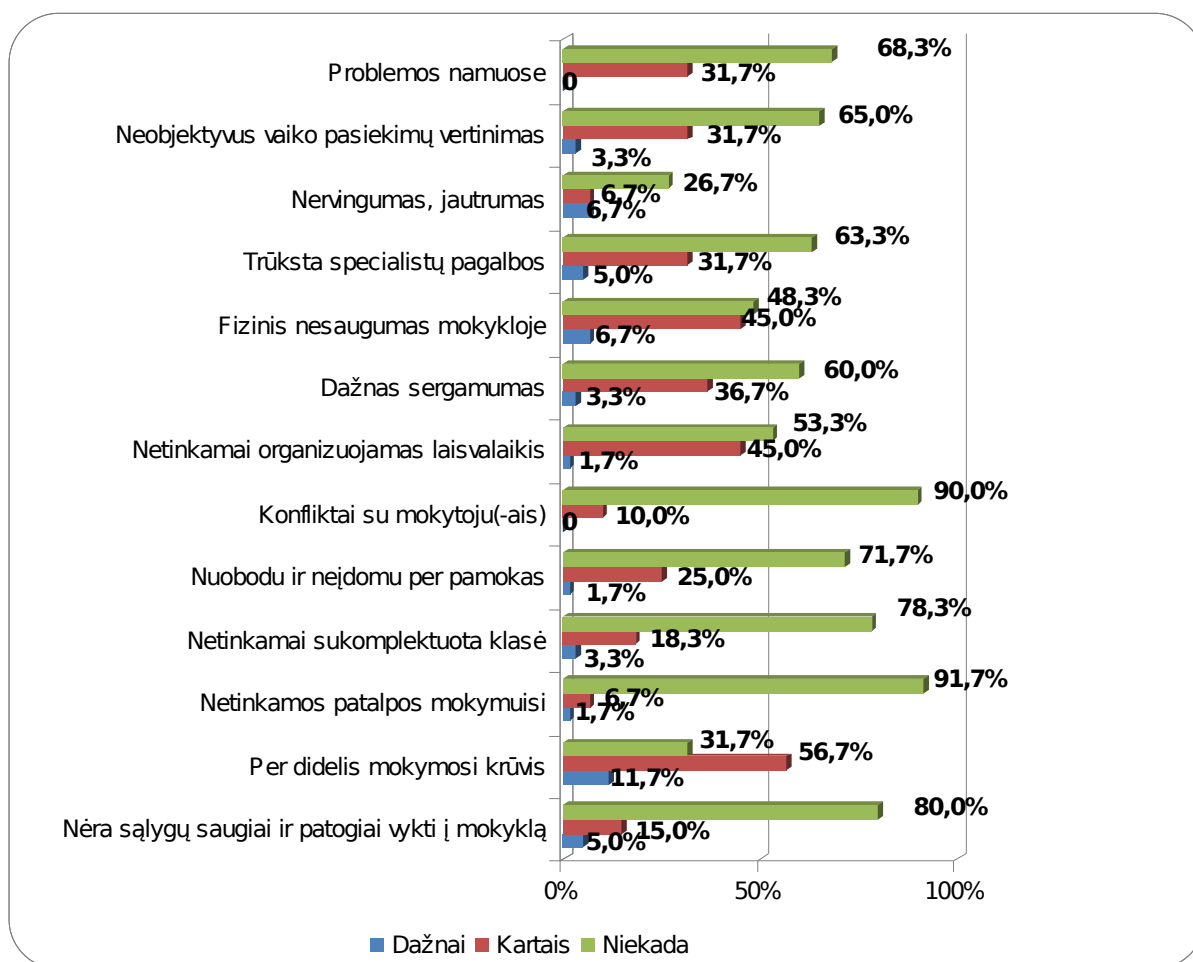

8 pav. Tėvų požiūris į vaikų mokymosi sunkumus rodančius požymius, proc. (N = 63)

Tyrimo dalyvių nuomone, dažniausiai apie vaiko mokymosi sunkumus galima nuspėti iš sunkumų atliekant namų darbus. Taip mano didžiausia respondentų dalis – 58,3 proc. Kiek mažiau tyrimo dalyvių (55 proc.) nurodo, kad sunerimti priverčia ir mokytojų atsiliepimai. Trečdalis tėvų (30 proc.) apie vaikų mokymosi sunkumus sprendžia iš blogų mokymosi rezultatų (pažymių ar kitokių vertinimų). 25 proc. respondentų manymu, mokymosi sunkumus galima įtarti ir tuomet jei pakinta vaiko elgesys. Rečiausiai atkreipiamas dėmesys į vaiko netvarkingumą (10 proc.) ar sveikatą (10 proc.) (žr. 8 pav.).

Apibendrinant galima teigti, kad apie vaiko išgyvenamus mokymosi sunkumus tėvai dažniausiai sprendžia iš sunkumų atliekant namų darbus, bendravimo su mokytojais ir jų atsiliepimų, o taip pat - ir iš vaiko mokymosi vertinimų.

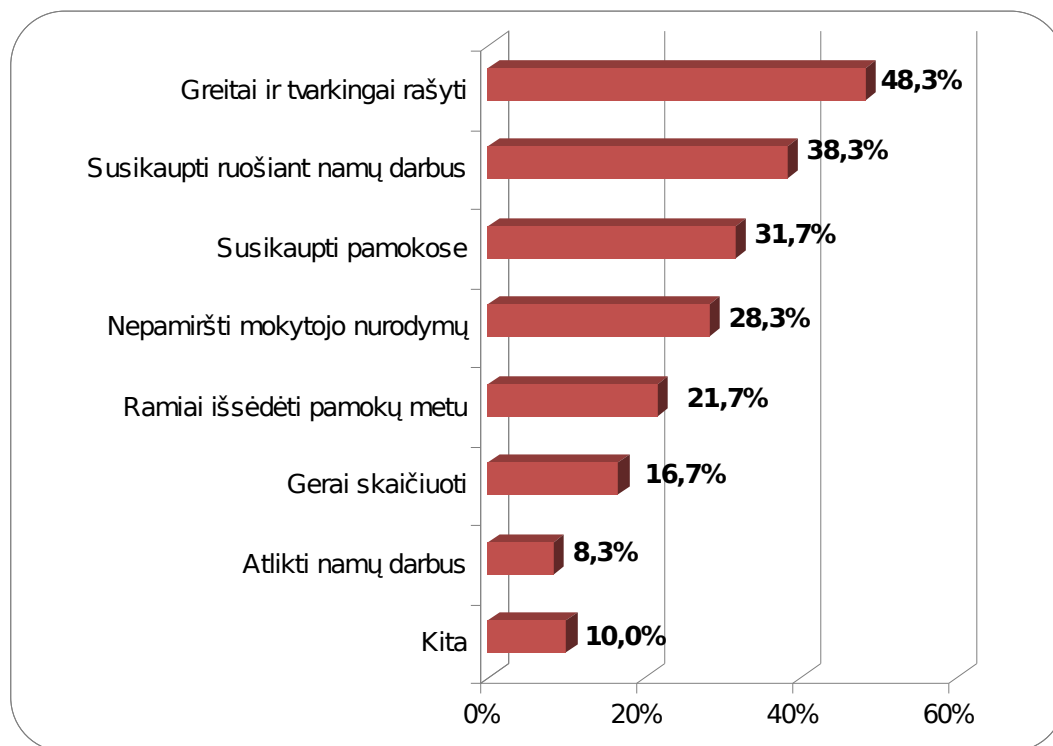
Tyrimo metu buvo siekiama nustatyti, kokie veiksniai gali įtakoti mokymosi sunkumų atsiradimą. Tėvų požiūris į šį klausimą, išreiškiant savo nuomonę pagal anketoje pateikiamą ranginę skalę, vaizduojamas 9 pav.

9 pav. Tėvų požiūris į veiksnius, turinčius įtakos vaikų mokymosi sunkumams, proc. (N = 63)

Atlikus tyrimo rezultatų analizę, paaiškėjo, kad tėvų nuomone, dažniausiai mokymosi sunkumų atsiradimą lemia per didelis mokymo(si) krūvis (žr. 9 pav.). Taip pat neigiamai vertinama ir nesaugi mokyklos aplinka ir vaikų nervingumas. Mažiausiai reikšmės teikiama tokiems veiksniams, kaip mokymosi patalpų tinkamumas, konfliktai su mokytojais, klasės komplektavimo ypatumai bei problemos namuose, šeimos aplinkoje. Vadinas, tėvai dažniausiai mokymosi sunkumus sieja su dideliu mokymosi krūviu, kuris atspindi mokymo(si) proceso organizavimo ypatumus, o taip pat ir mokyklinės aplinkos saugumą, vaiko savijautą mokykloje.

Pradinių klasių mokiniai susirenka į mokyklą mokytis, visa aplinka ir atliekama veikla jiems yra nauja ir nepažįstama, tad natūralu, jog iš pradžių daug kas atrodo sudėtinga, prie daug ko reikia priprasti, tačiau prie kai kurių mokymosi mokykloje ypatumų priprasti būna sunkiau. Tad kitu klausimu siekiama nustatyti, kas mokykloje vaikams būna sunkiausia. Tėvų požiūris į sunkiausiai besisekančius jų vaikams dalykus atskleidžiamas 10 pav.

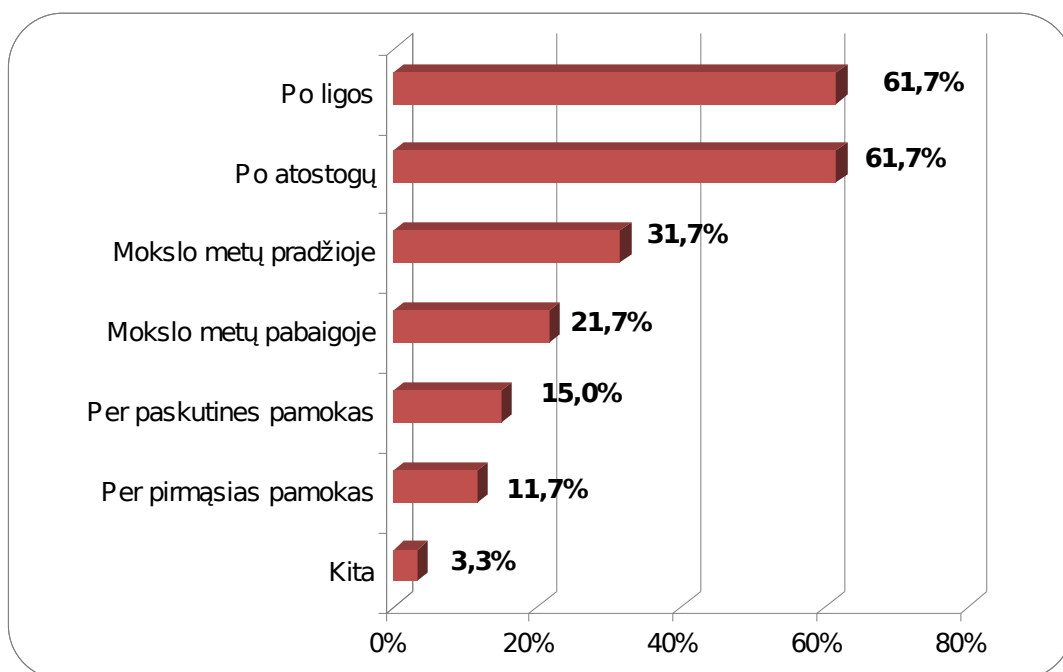
10 pav. Tėvų požiūris į vaikų mokymosi sunkumus, proc. (N = 63)

Beveik pusė tyrime dalyvavusių tėvų nurodo, kad jų vaikams sunkiausiai sekasi greitai ir tvarkingai rašyti (48,3 proc.). Taip pat dažnai yra sunku susikaupti ruošiant namų darbus (38,3 proc.). Susikaupimo trūkumas gali turėti įtakos namų darbų atlikimo kokybei ir mokymosi motyvacijai. Negana to, pasak tėvų, vaikams sunku būna susikaupti ne tik ruošiant namų darbus, bet ir mokykloje, pamokų metu (31,7 proc.). 28,3 proc. tyrimo dalyvių teigia, kad kyla sunkumų ir įsimenant mokytojo nurodymus, stengiantis jų nepamiršti. Tai taip pat gali būti susiję su mokinių išsiblaškymu, dėmesio sukaupimo sunkumais ir motyvacijos trūkumu. Nors tėvai nurodė, kad dažniausiai mokymosi sunkumai išryškėja būtent atliekant namų darbus, tačiau atsakydami į šį klausimą tėvai nurodė, kad kaip tik atliekant namų darbus sunkumų kyla mažiausiai (8,3 proc.). Taip pat retai sunkumų atsiranda ir mokantis skaičiuoti. Išreikšdami savo nuomonę, pasirenkant atsakymą „kita“, tėvai pažymėjo, kad dažniausiai vaikams sunku: „susikaupti, sutelkti dėmesį, labai skubama rašant, per skubėjimą daromos kvailos klaidos“.

M. Barkauskaitė (2005, p. 85) išskiria tokius pagrindinius mokymosi sunkumus: ne visuomet sugeba atlikti kai kurių dalykų namų darbus, nespėja atlikti namų darbų, nes jų būna per daug, būna pavargę, neturi jėgų ruošti namų darbų, tingi ruošti pamokas, sunku susikaupti dėmesį, nuobodu ir neįdomu. Tyrimo metu išskirti sunkumai išlaikant susikaupimą pamokų bei namų darbų ruošimo metu atitinka dalį M. Barkauskaitės (2005) išskirtų su mokymosi procesu susijusių problemų.

Vadinasi, remiantis tyrimo rezultatais ir mokslinės literatūros teiginiais, galima sakyti, kad dažniausiai susiduriama su mokinių susikaupimo, dėmesio sutelkimo problemomis tiek pamokų metu, tiek ir namuose, ruošiant namų darbus.

Tyrimo dalyvavę mokinių tėvai išreiškė savo požiūrį į mokymosi sunkumų padažnėjimo aplinkybes, priklausomai nuo paros, mokslo metų laiko, įvairių kitų aplinkybių.

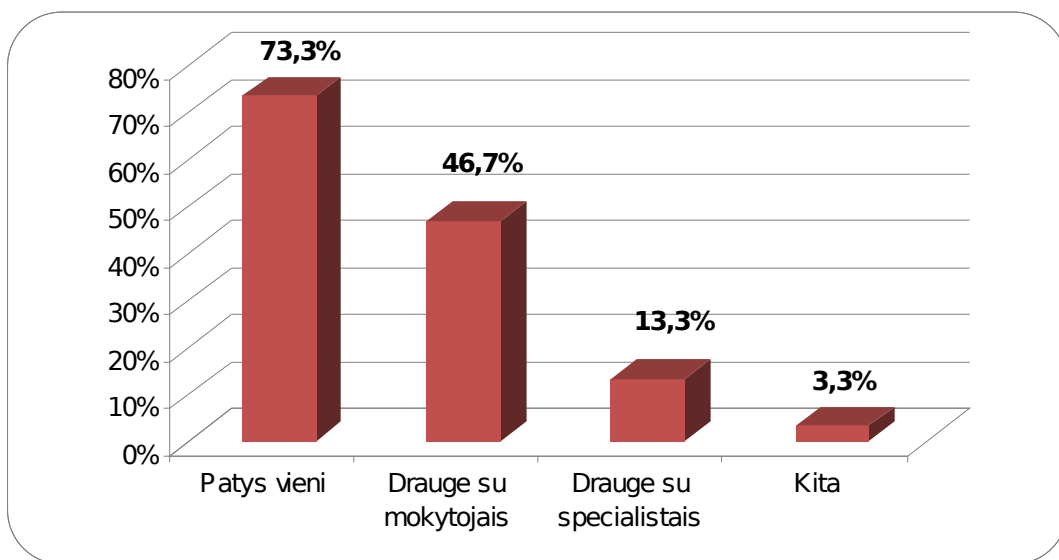
11 pav. Tėvų požiūris į vaikų mokymosi sunkumų sustiprėjimo aplinkybes, proc. (N = 63)

11 pav. matyti, kad respondentų manymu, mokymosi sunkumų padaugėja vaikams grįžus į mokyklą po ligos (61,7 proc.), po atostogų (61,7 proc.). Taip pat sunkiau mokytis mokslo metų pradžioje (31,7 proc.). Rečiausiai su sunkumais susiduriama per pirmąsias pamokas (11,7 proc.). Vadinasi, remiantis tėvų nuomone, galima sakyti, kad po ligos ar po atostogų jaučiamas atsipalaidavimas, užsimiršimas neigiamai veikia vaikų mokymosi gebėjimus, kliudo susikaupti. Ligos metu atsiradusios mokslo žinių spragos tik dar labiau skatina mokymosi problemų atsiradimą. Padedant mokiniams susidoroti su mokymosi sunkumais, reikia atsižvelgti į jų mokymosi gebėjimus bei ypatumus: kuriuo dienos metu jiems lengviau įveikti užduotis. Atsižvelgiant į šiuos mokinių asmeninius ypatumus galima organizuoti jų darbą dienos metu taip, kad didžiausią ir sudėtingiausią darbo krūvį gautų tuo metu, kai yra darbingiausi ir geriausiai supranta bei įsisavina pateikiamą informaciją, o taip pat organizuoti mokinių tarpusavio pagalbą vaikams sergant ar išsijiejęs į bendrą klasės darbą po ligos, padėti vaikams adaptuotis mokykloje po atostogų.

Apibendrinant tėvų požiūrį į pradinių klasių mokinių mokymosi sunkumus, galima teigti, kad beveik pusė mokinių susiduria su mokymosi sunkumais, kurie paprastai išryškėja pirmaisiais trejais mokymosi metais. Dažniausiai tėvai apie vaikų sunkumus supranta pastebėję sunkumus

atliekant namų darbus, iš mokytojų atsiliepimų ir mokymosi rezultatų vertinimo. Tėvų nuomone, mokymosi sunkumų atsiradimą skatina didelis mokymosi krūvis. Mokymosi sunkumai dažniausiai pasireiškia išsiblaškymu, dėmesio sukaupimo problemomis, kurios neleidžia įsisavinti mokomosios medžiagos, įgyti reikalingų žinių bei įgūdžių. Ypatingai mokymosi sunkumai paaštrėja po ligos ir atostogų, vaikams atsipalaidavus.

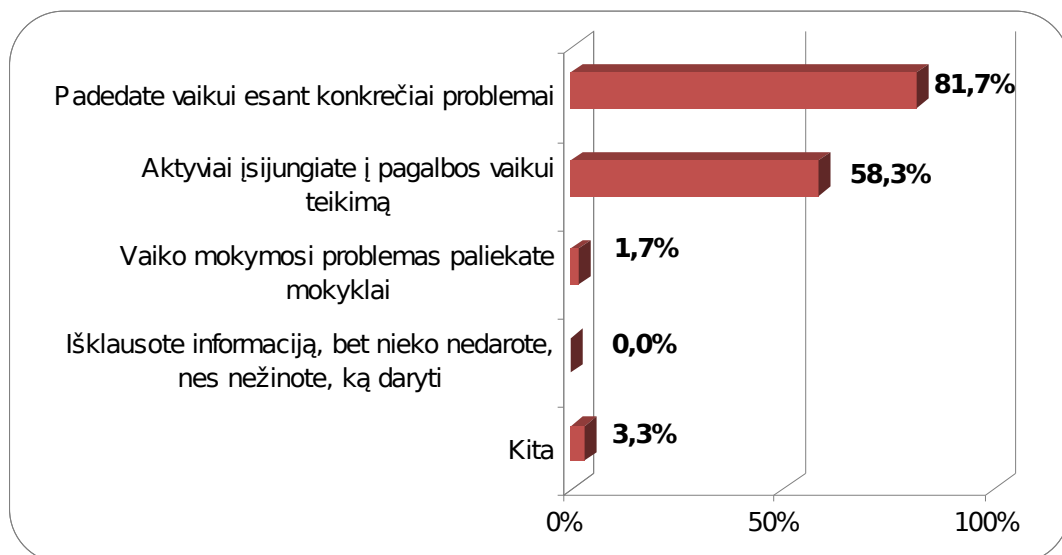
Šeima yra pati svarbiausia vaiko aplinka, todėl ir pirmoji pagalba, susidūrus su sunkumais, suteikiama būtent čia. Tyrimo metu tėvai išreiškė savo nuomonę, koks, jų manymu, tėvų indėlis sprendžiant vaikų mokymosi sunkumus ir su jais susijusias problemas. Atsakydami į anketos klausimą, tėvai galėjo rinktis daugiau nei vieną atsakymą.

12 pav. Tėvų dalyvavimas, sprendžiant vaikų mokymosi sunkumus, proc. (N = 63)

Išsiaiškinta, kad dažniausiai tėvai mano, kad jie vieni sprendžia vaikų mokymosi sunkumų problemas (73,3 proc.) (žr. 12 pav.). Žymiai rečiau tėvai mano, kad jų veikla yra bendra ir atliekama drauge su mokytojais (46,7 proc.). Rečiausiai tėvai bendradarbiauja su kitais mokykloje teikiančiais vaikams pagalbą specialistais (13,3 proc.). Vadinasi, tėvai dažniausiai mano, kad yra paliekami vieni sprendžiant dėl vaikų mokymosi sunkumų kylančias problemas, kartais padedant mokytojams.

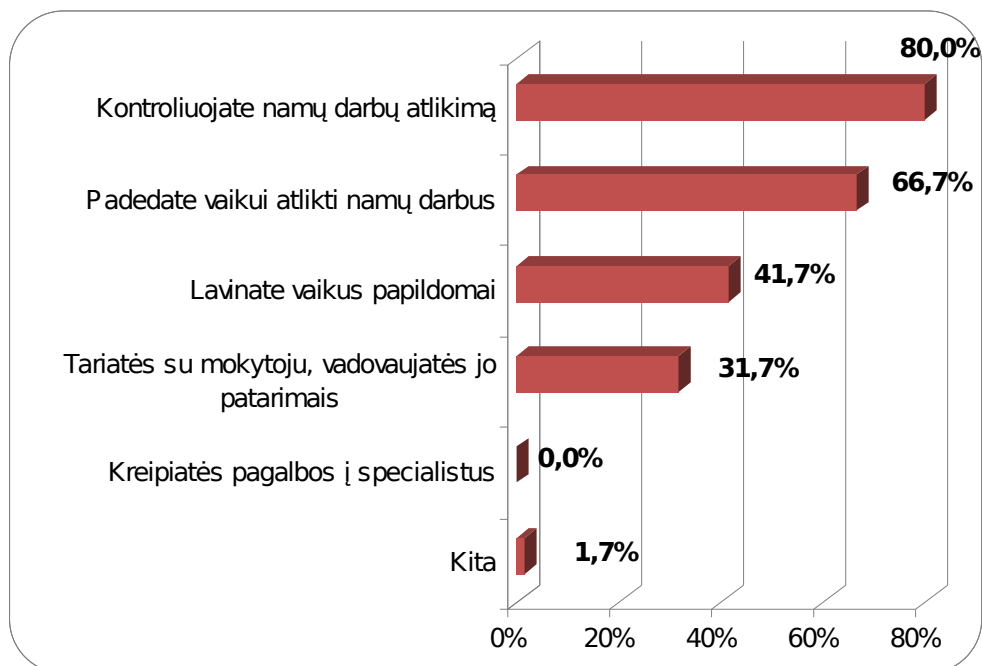
Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti tėvų požiūrį į dalyvavimą teikiant pagalbą mokymosi sunkumus išgyvenantiems vaikams ir konkrečius jų veiksmus jiems padedant.

13 pav. Tėvų veikla, sprendžiant vaikų mokymosi sunkumus, proc. (N = 63)

Ypač didelė tėvų dalis (81,7 proc.) nurodo, kad paprastai jie padeda savo vaikams spręsti iškilusias konkrečias su mokymusi susijusias problemas (žr.13 pav.). Daugiau nei pusė tyrimo dalyvių teigia, kad aktyviai įsijungia į pagalbos vaikui teikimą (58,3 proc.), stengiasi ir namuose pratęsti veiklą, kuri vyksta mokykloje. Tik 1,7 proc. respondentų pripažino, kad vaiko mokymosi problemas palieka mokyklai ir neprisiima atsakomybės. Šie tyrimo metu išaiškėję dėsningumai patvirtina L. Rupšienės (2000) teiginį, kad pradinė klasių mokinių tėvai paprastai aktyviai dalyvauja mokyklos gyvenime ir domisi vaikų mokymusi.

Atsakydami į kitą anketos klausimą, tėvai patikslino, kokiais būtent būdais ar priemonėmis prisideda prie vaiko mokymosi problemų sprendimo. Tyrimo rezultatai, atspindintys tėvų teiginius, pateikiami 14 pav.

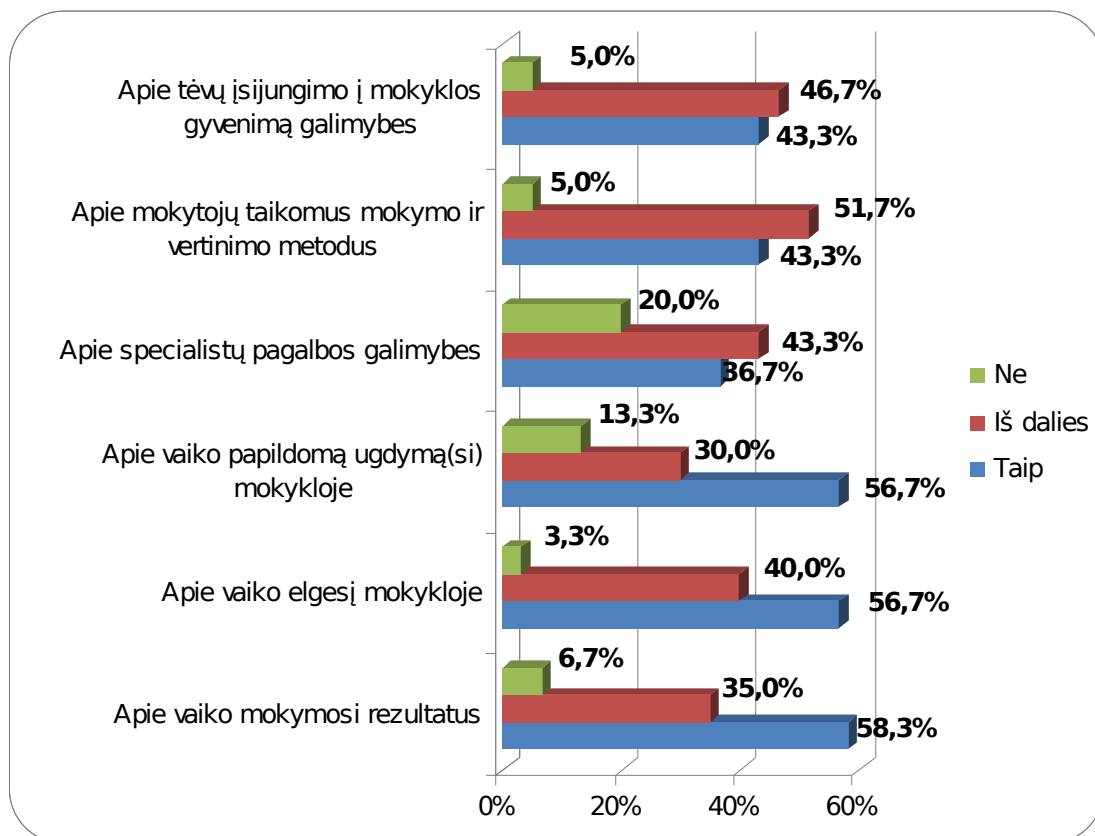

14 pav. Tėvų pagalba vaikams padedant įveikti mokymosi sunkumus, proc. (N = 63)

Tyrimė dalyvavusių pradinė klasių mokinių tėvų teigimu, dažniausiai jie vaikų mokymosi sunkumų problemas sprendžia kontroliuodami namų darbų atlikimą. Taip nurodo net 80 proc. tyrimo dalyvių. Taip pat dažnai tėvai padeda vaikams atlikti namų darbų užduotis (66,7 proc.). Beveik pusė tėvų (41,7 proc.), atsiradus būtinybei, lavina vaikus papildomai. Nors tiek tėvai, tiek ir pedagogai yra pagrindiniai vaiko ugdytojai bei pagalbininkai, turintys bendrauti ir bendradarbiauti, siekiant teikti pagalbą vaikui, tačiau tėvai nurodo, kad teikdami pagalbą vaikui, rečiausiai jie tariaisi su mokytojais ir vadovaujasi jų patarimais (31,7 proc.). Šeima yra artimiausia vaikui aplinka, todėl tėvų teikiama vaikams pagalba, nors ir nekvalifikuota, tačiau dažnai yra pati svarbiausia.

Apibendrinant galima teigti, kad tėvai dažnai patys vieni imasi spręsti vaikų su mokymosi sunkumais susijusias problemas, kartais priimdami mokytojų pagalbą, tačiau ypač retai kreipiasi į kitus mokykloje dirbančius specialistus. Daugelis tėvų aktyviai įsijungia į pagalbą su mokymosi sunkumais susidūrusiems vaikams teikimą ir stengiasi padėti jiems spręsti konkrečias problemas. Dažniausiai tėvų teikiama pagalba vaikams pasireiškia namų darbų atlikimo kontrole ir pagalba atliekant namų darbus, tačiau gana retai tariamasi su pedagogais ir vadovaujamosi jų patarimais, ir tai gali būti rimta kliūtis tėvų ir pedagogų bendradarbiavimui, veiklos koordinavimui sprendžiant vaikų mokymosi sunkumų problemas. V. Stanišauskienė (2005) nurodo, jog mokinys turėtų išsiugdyti mokėjimo mokytis gebėjimus, turėtų sugebėti kelti sau mokymosi tikslus, uždavinius, suprasti, kad mokymasis yra prasminga bei tikslinga veikla. Ypač svarbu, kad mokinys būtų motyvuotas. Tik stipri motyvacija gali užtikrinti efektyvų mokymąsi bei išmokimą. Vadinasi, siekiant kovoti su mokinių mokymosi sunkumais, reikėtų ne tik kontroliuoti namų darbų atlikimą, bet ir įvairiomis priemonėmis skatinti mokymosi motyvaciją. Pedagogai ir jų vykdoma švietėjiška ugdomoji veikla galėtų suteikti tėvams reikalingos informacijos ir pagalbą vaikų mokymosi motyvacijos ugdymo klausimais.

Be šeimos ir tėvų, mokykla yra viena svarbiausių aplinkų, kurioje mokiniai mokosi ir praleidžia dalį savo laisvalaikio. Čia dirbančių specialistų pagalba taip pat yra labai svarbi padedant spręsti mokinių mokymosi sunkumų sukeltas problemas. Tėvai išreiškė savo požiūrį į mokykloje teikiamą informaciją vaikų mokymosi sunkumų problemų sprendimo klausimais.

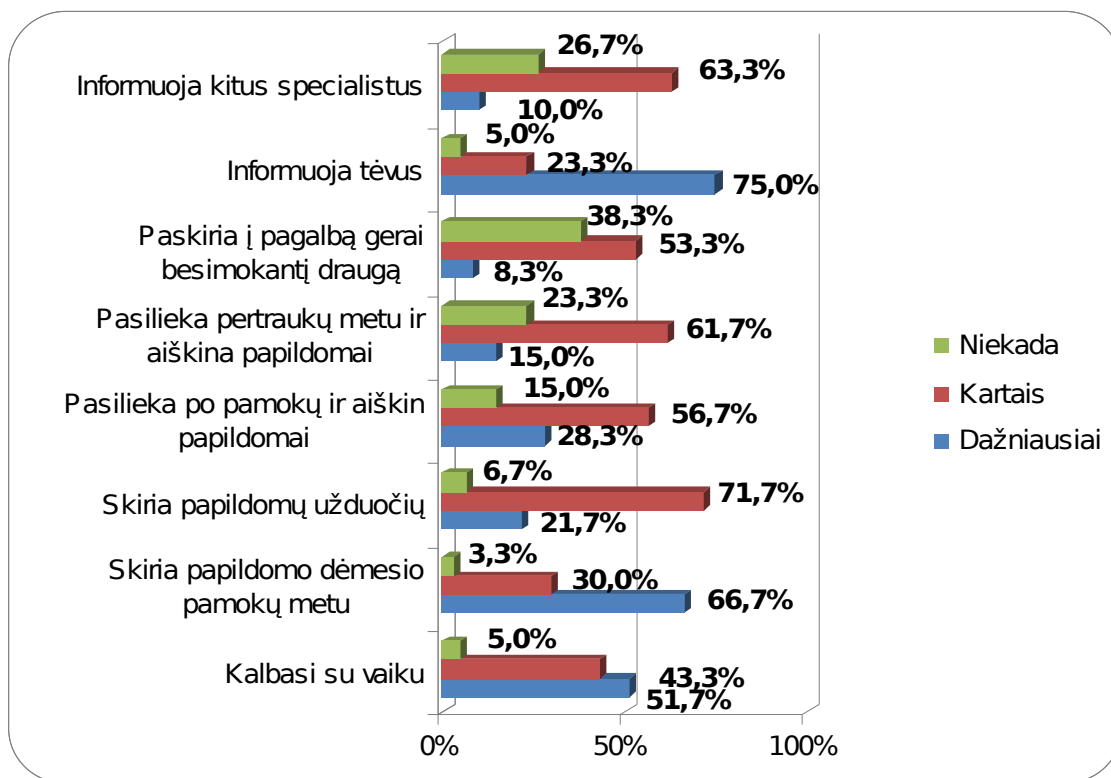

15 pav. Tėvų požiūris į mokykloje teikiamą informaciją, proc. (N = 63)

Tyrimo rezultatų analizė rodo, kad dažniausiai tėvai mokykloje gauna informacijos apie vaiko mokymosi rezultatus (žr.15 pav.), vaiko elgesį mokykloje ir papildomą vaiko ugdymą. Rečiausiai informuojama apie įvairių specialistų pagalbos galimybes ir tėvų įsijungimo į mokyklos gyvenimą galimybes.

V. Indrašienė, V. Suboč (2008) ypatingai pabrėžia specialistų komandinio darbo ir kompleksinės pagalbos vaikui būtinumą ir svarbą. Todėl galima teigti, kad mokykloje skiriama nepakankamai dėmesio tėvų informavimui apie teikiamą specialistų pagalbą, o taip pat ir nesudaromos sąlygos tėvų dalyvavimui mokyklos gyvenime, dėl ko gali kilti tėvų ir pedagogų bendravimo ir bendradarbiavimo problemų, kurios savo ruožtu gali tapti mokinių mokymosi sunkumų šalinimo trukdžiais.

Viena iš mokykloje dirbančių specialistų veiklos sričių yra tėvų informavimas vaikų ugdymo klausimais, o taip pat ir pagalba vaikams įveikiant mokymosi sunkumus. Tyrimo metu buvo siekiama nustatyti, kokiais būdais, tėvų manymu, dažniausiai kovojama su vaikų mokymosi sunkumais. Tėvų nuomonė šiuo klausimu atskleidžiama 16 pav.

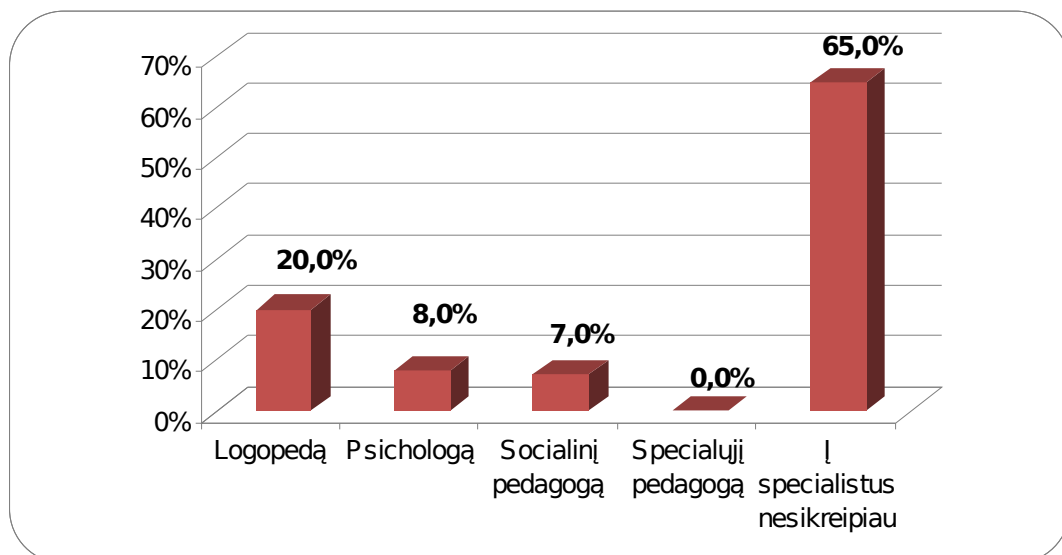

16 pav. Tėvų požiūris į pedagogų pagalbą mokymosi sunkumų turintiems vaikams, proc.
(N = 63)

Tyrimo duomenų analizės dėka nustatyta, kad dažniausiai pedagogai, pastebėję pradinį klasių mokinių mokymosi sunkumus, informuoja apie tai tėvus, skiria vaikams papildomo dėmesio pamokų metu, kalbasi su pačiu vaiku. Tyrime dalyvavę pradinį klasių mokinių tėvai nurodo, kad rečiausiai skiriama klasės draugų pagalba ir informuojami kiti mokykloje dirbantys specialistai.

Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad pedagogai skiria dėmesio bendravimui su tėvais ir jų informavimui apie vaikų problemas, taip pat yra skiriamas papildomas dėmesys pamokų metu dirbant su vaikais, turinčiais mokymosi sunkumų. Pedagogų dėmesys vaikų išgyvenamoms mokymosi problemoms, jų atidumas ir teikiama pagalba yra svarbi mokymosi sunkumų šalinimo sąlyga, siekiant juos išspręsti dar pradinėse klasėse, kuo mažiau problemų perkeltiant į tolmesnius mokymosi laikotarpius.

Ne visos problemos gali būti išsprendžiamos vien tik savomis jėgomis. Ne visuomet užtenka ir pedagogų teikiamos pagalbos. Iškilus rimtoms problemoms mokymosi sunkumus patiriantiems vaikams gali padėti ir įvairių mokykloje dirbančių specialistų pagalba. Tyrimo metu tėvai nurodė, į kokius specialistus jiems teko kreiptis sprendžiant vaikų mokymosi problemas.

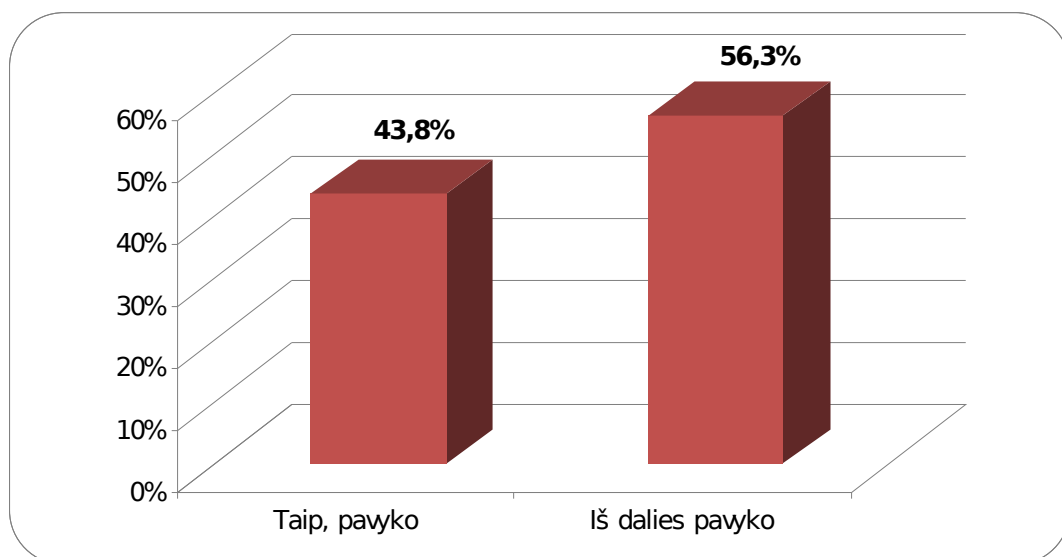

17 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į mokykloje dirbančius specialistus, proc. (N = 63)

Remiantis tėvų atsakymų į anketos klausimus rezultatų analize, nustatyta, kad daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių pradinėlių mokinių tėvų nėra kreipęsi pagalbos į specialistus (65 proc.) (žr. 17 pav.). Penktadalis respondentų nurodė, kad yra naudojęsi logopedo paslaugomis (20 proc.). Taip pat kartais prireikia psichologo (8 proc.) ir socialinio pedagogo pagalbos (7 proc.).

Tyrimo rezultatai rodo, kad tėvai retai kreipiasi pagalbos į mokykloje dirbančius specialistus ir vaikų mokymosi problemas sprendžia be jų pagalbos.

Dalis tėvų, kurie yra naudojęsi mokykloje dirbančių specialistų pagalba, išreiškė savo nuomonę apie jų teikiamos pagalbos veiksmingumą. Tėvų nuomonė pateikiama 18 pav.

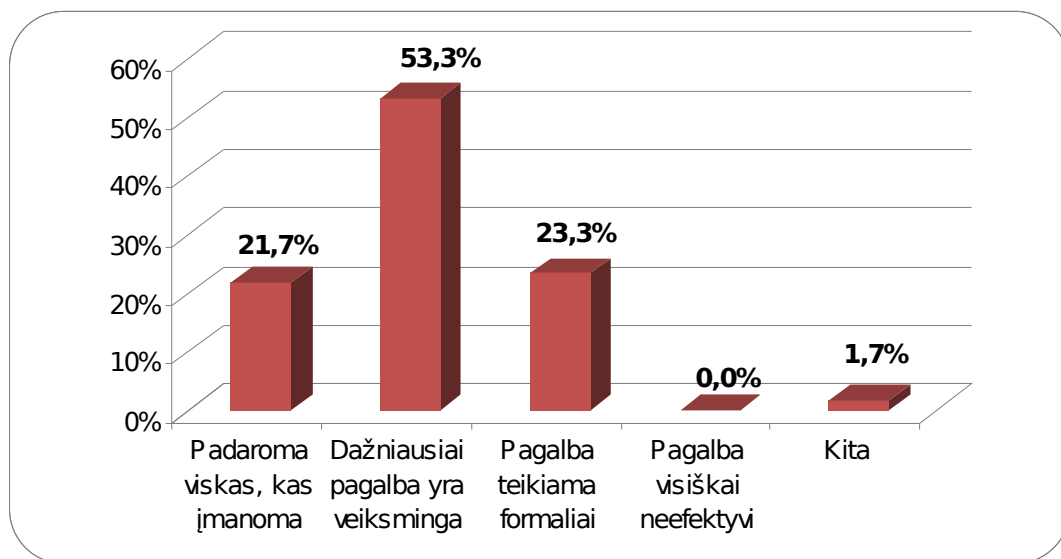
18 pav. Tėvų požiūris į specialistų suteiktos pagalbos veiksmingumą, proc. (N = 63)

Daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių tėvų nurodo, kad, jų manymu, su specialistų pagalba jiems iš dalies pavyko išspręsti su vaikų mokymusi susijusias problemas. Taip mano 56,3 proc. tyrimo dalyvių. 43,8 proc. respondentų teigia, kad jiems pavyko išspręsti problemas, dėl kurių

kreipėsi į mokykloje dirbančius specialistus. Nei vienas iš tyrimo dalyvių nenurodė, kad visiškai nepavyko išspręsti iškilusių problemų. Tai rodo, kad mokykloje dirbančių įvairių sričių specialistų pagalba yra veiksminga įvairių mokinių problemų sprendimo priemonė.

Apibendrinant galima teigti, kad dažniausiai tėvai informuojami apie vaiko mokymosi rezultatus, elgesį mokykloje ir papildomą ugdymą. Rečiausiai informuojami apie įvairių specialistų pagalbos galimybes ir tėvų įsijungimo į mokyklos gyvenimą galimybes. Spręsdami mokinių mokymosi problemas pedagogai dažniausiai informuoja tėvus ir skiria papildomo dėmesio pamokų metu, tačiau mažai dėmesio skiria kompleksinės pagalbos teikimui, įjungiant į ją kitus mokykloje dirbančius specialistus arba ir pačius mokinius. Tyrimas atskleidžia, kad specialistų pagalba vaikams yra efektyvi, tačiau retai pasitelkiama kaip pagalbos įveikiant mokymosi sunkumus priemonė.

Atliekant tyrimą, buvo siekiama išsiaiškinti įvairių veiksnių, turinčių įtakos mokymosi sunkumams pradinėse klasėse, svarbą. Tyrime dalyvavę pradinė klasių mokinių tėvai išsakė savo nuomonę apie tai, kiek dėmesio mokykloje skiriama padedant mokiniams įveikti mokymosi sunkumus (žr.19 pav.).

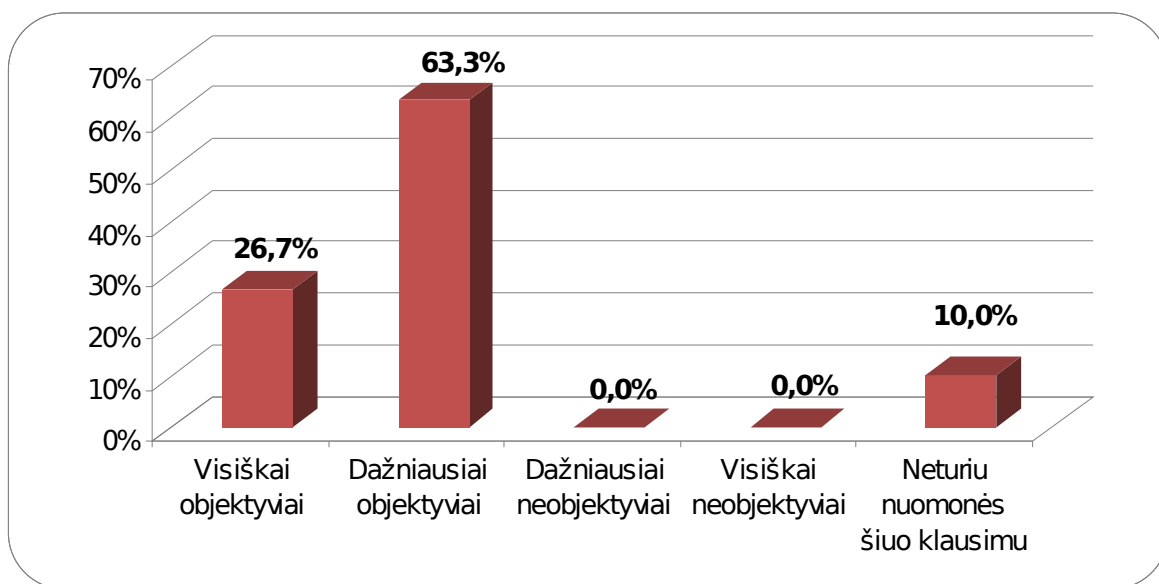

19 pav. Tėvų požiūris į mokykloje teikiamos pagalbos mokymosi sunkumų turintiems mokiniams veiksmingumą, proc. (N = 63)

Daugiau nei pusė (53,3 proc.) tyrimo dalyvių mano, kad mokykloje teikiama pagalba dažniausiai yra veiksminga. Penktadalis (21,7 proc.) respondentų nuomone, mokykloje dirbantys pedagogai ir kitų sričių specialistai padaro viską, kas įmanoma, kad padėtų vaikams, patiriantiems mokymosi sunkumų. 23,3 proc. tyrime dalyvavusių tėvų mano, kad mokykloje teikiama pagalba yra formali, ją teikiant nesiekama realaus veiksmingumo, neatsižvelgiama į kiekvieną mokinį kaip į individualų asmenį. Vis dėlto, nei vienas iš respondentų nemano, kad pagalba, teikiama mokymosi sunkumų turintiems mokiniams, yra visiškai neefektyvi, nepaisant jos teikimo pobūdžio.

Tai rodo, kad pagalba mokiniams yra teikiama prasmingai, dažniausiai pasiekiamą siekiamų rezultatų ir visomis prieinamomis priemonėmis padedama mokiniams įveikti mokymosi sunkumus.

Kitas tyrimo metu pateiktas anketos klausimas leido nustatyti tėvų požiūrį į mokinių pasiekimų vertinimą, kuris yra svarbus nustatant mokinių mokymosi sunkumus. Šis požiūris pateikiamas 20 pav.

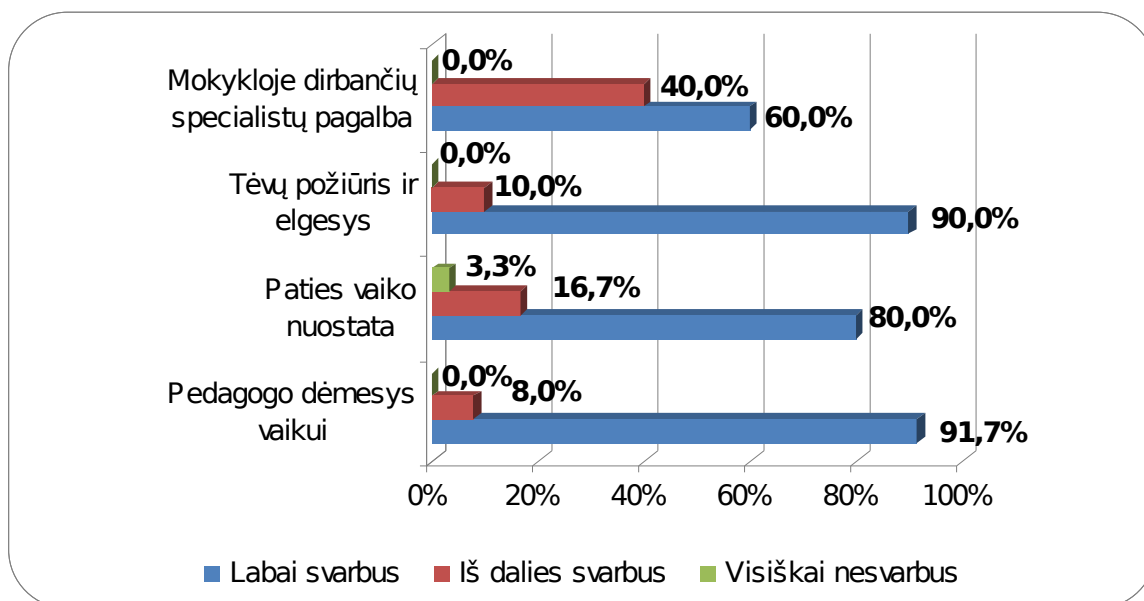

20 pav. Tėvų požiūris į mokinių pasiekimų vertinimo objektyvumą, proc. (N = 63)

Didžiausia tėvų dalis mano, kad jų vaikų pasiekimai mokykloje dažniausiai vertinami objektyviai. Taip nurodo net 63,3 proc. tyrimo dalyvių. 26,7 proc. respondentų teigia, kad vaikų pasiekimų vertinimai yra visiškai objektyvūs. Dalis tėvų (10 proc.) neturi nuomonės šiuo klausimu.

Apibendrinant tėvų išreikštą nuomonę, galima teigti, kad tėvai yra įsitikinę dėl jų vaikų pasiekimų vertinimo objektyvumo. Toks požiūris svarbus dėl tarpusavio pasitikėjimo bendraujant ir bendradarbiaujant tėvams ir pedagogams, siekiant padėti mokiniams, turintiems mokymosi sunkumų.

Tėvų požiūris į įvairių veiksnių įtaką mokymosi sunkumų įveikimui atskleidžiamas 21 pav.

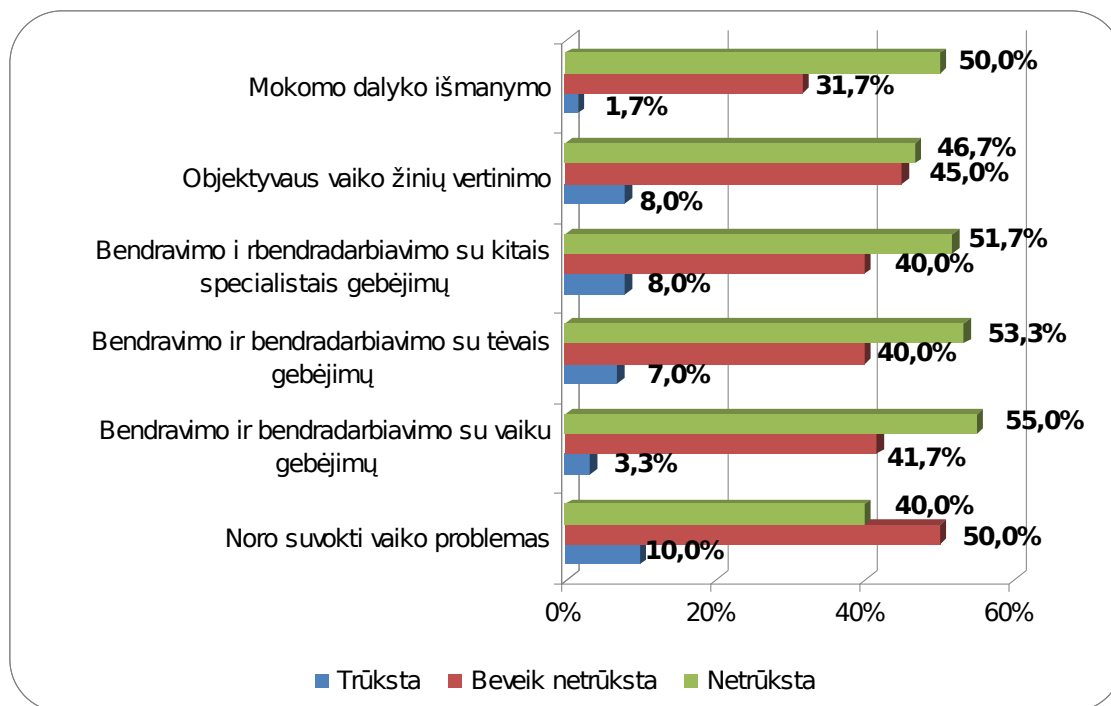
21 pav. Tėvų požiūris į įvairių veiksnių įtaką mokymosi sunkumų įveikimui, proc. (N = 63)

Išsiaiškinta, kad, tėvų nuomone, daugiausiai įtakos įveikiant vaikų mokymosi sunkumus turi pedagogo rodomas dėmesys vaikui ir jo mokymuisi. Net 91,7 proc. respondentų nurodo, kad šis veiksnys yra labai svarbus įveikiant mokinių mokymosi sunkumus. Taip pat labai reikšmingu laikomas ir tėvų dėmesys vaikui ir jo mokymuisi (90 proc.) (žr. 21 pav.). Trečioje vietoje pagal reikšmingumą nurodoma paties vaiko nuostata ir požiūris į mokymąsi (80 proc.). Mažiausiai vertinama mokykloje dirbančių įvairių sričių specialistų pagalba vaikams, patiriantiems mokymosi sunkumus. Ją, kaip labai svarbią, vertina 60 proc. respondentų.

Vadinasi, remiantis tėvų nuomone, galima teigti, kad įveikiant pradinių klasių mokinių mokymosi sunkumus svarbiausia yra mokytojo, tėvų teikiama pagalba ir skiriamas dėmesys, o taip pat ir paties vaiko nuostata mokymosi atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, galima daryti prielaidą, kad kompleksinis tėvų ir pedagogų pagalbos teikimas, dėmesingumas mokinių problemoms, jų motyvacijos skatinimas ir teigiamo požiūrio į mokymąsi ugdymas yra tikslingiausia veikla padedant mokiniams įveikti mokymosi sunkumus.

Dar vienas anketos klausimas buvo skirtas tėvų požiūrio į jų vaikus mokančių pedagogų kompetencijas ir jų trūkumus tyrimui. Pedagogo kompetetingumas yra svarbus nustatant mokinių mokymosi sunkumus, vertinant jų mokymosi pasiekimus, organizuojant pamokinę ir popamokinę veiklą ir pagalbą mokymosi sunkumų turintiems mokiniams.

Tėvų nuomonė, išreikšta procentais, pateikiama 22 pav.

22 pav. Tėvų požiūris į trūkstamas pedagogų kompetencijas, proc. (N = 63)

Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad tėvai teigiamai vertina pedagogų kompetetingumą. Jie aukštai vertina įvairius pedagogų gebėjimus, tačiau išskiriant pagrindinius trūkumus, pastebėta, kad dažniausiai tėvų nuomone, pedagogams pritrūksta noro suvokti vaiko problemas (10 proc.). Taip pat kartais kyla problemų dėl objektyvaus vaiko žinių vertinimo bei bendravimo ir bendradarbiavimo su kitais specialistais gebėjimų. Rečiausiai įvardijami mokomo dalyko išmanymo ir bendravimo bei bendradarbiavimo su vaiku gebėjimų kompetencijų trūkumai.

Paskutinis anketos klausimas yra atviro pobūdžio ir pateikiamas tyrime dalyvaujantiems pradinėse klasių mokinių tėvams siekiant išsiaiškinti jų nuomonę apie pagalbos mokymosi sunkumų turintiems mokiniams teikimo tobulinimo galimybes. Tyrimo metu gauti respondentų atsakymai analizuojami taikant kokybinę analizę, išskiriant pagrindines kategorijas ir subkategorijas, paremtas tėvų teiginiais. Apibendrinimas ir prasminių vienetų išskyrimas leidžia tiksliau įvardinti tėvų siūlomas priemones ir numatyti teikiamos pagalbos trūkumus bei galimybes.

Tyrimo rezultatų analizės metu išskirtos kategorijos ir subkategorijos pateikiamos 1 lentelėje.

Tėvų pasiūlymai teikiant pagalbą mokymosi sunkumus patiriantiems mokiniams
(N = 63)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Pagalbos mokiniams būdai ir priemonės	Mokinių tarpusavio santykių reguliavimas	„Kenkia „besimokantys“ vaikai, kurių elgesys bjaurus...“ (mot., 30 m.). „...keikiasi, mušasi, tyčiojasi iš silpnesnių, kurie tai matydami elgiasi taip pat <..> tačiau mokytojai tam neturi galių...“ (mot., 30 m.).
	Tėvų dalyvavimas	„Tėvams – daugiau laiko skirti savo vaikams, jų elgesiui mokykloje ir namuose, kontroliuoti...“ (mot., 36 m.). „Dažniausiai abejingi būna tėvai vaikų nesėkmei, negebėjimui dirbti savarankiškai“ (mot., 39 m.). „... dažniausiai savo vaikams nepadedą, nesirūpina, nesidomi, o viską palieka mokyklai...“ (mot., 39 m.). „...labiau įtraukti tėvus į šios problemos sprendimą...“ (mot., 37 m.).
	Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas	„Glaudaus ir nuoširdaus bendravimo mokyklai ir tėvams.“ (mot., 36 m.). „Didesnio bendradarbiavimo.“ (mot., 34m.). „Norėtųsi glaudesnio bendradarbiavimo.“ (mot., 36 m.).
	Vertinimo sistemos keitimas	„Sugrįžti prie ankstesnio vertinimo balais.“ (mot., 33 m.). „...vertinimo sistema, nes neturi pakankamai žinių apie vaiko sugebėjimus.“ (mot., 52 m.).
	Mokinio motyvacijos skatinimas	„Svarbiausia, kad vaikas pats norėtų mokytis ir jam pavyks.“ (mot., 30 m.).
	Mokytojų pašaukimas	„...sūnaus mokytoja yra kompetetinga, darbšti, rūpestinga<...> tokių mokytojų linkiu mokykloms.“ (mot., 36 m.).
	Klasių komplektavimo pokyčiai	„Mažinti mokinių skaičių klasėse.“ (mot., 37 m.).

Analizuojant tėvų pasisakymus, išskirtos septynios subkategorijos, atspindinčios keletą pagalbos mokymosi sunkumų turintiems mokiniams tobulinimo sričių.

Dažniausiai tyrimo dalyviai pabrėžia tėvų, kaip ugdymo dalyvių, aktyvesnę veiklą, dėmesingumą vaiko nesėkmėms ir sunkumams („...dažniausiai savo vaikams nepadedą, nesirūpina, nesidomi, o viską palieka mokyklai...“ (mot., 39 m.); „...labiau įtraukti tėvus į šios problemos sprendimą...“ (mot., 37 m.)). Respondentų nuomone, tėvai nepakankamai dėmesio skiria savo vaikams, palikdami mokyklai spręsti vaikų mokymosi problemas, o tuo pačiu ir teikti pagalbą mokymosi sunkumus patiriantiems mokiniams. Sau tėvai skiria per mažai atsakomybės, nesirūpina vaikų mokymusi ir veikla mokykloje. Toks kritiškas tyrime dalyvavusių pradinių klasių mokinių tėvų požiūris atskleidžia gana gilią, jų pačių tarpe pastebimą problemą, kai tėvai nusišalina, atsiriboja nuo vaiko mokyklinių rūpesčių. Todėl viena iš pagalbos

mokiniams, patiriantiems mokymosi nesėkmes, sričių gali būti tėvų įtraukimas į pagalbos vaikams teikimo procesą.

Kaip viena iš tobulinimo ir mokymosi sunkumų įveikimo galimybių numatomas mokinių tarpusavio santykių reguliavimas („...*keikiasi, mušasi, tyčiojasi iš silpnųjų, kurie tai matydami elgiasi taip pat <..> tačiau mokytojai tam neturi galių...*“ (mot., 30 m.))(žr. 1 lentelę). Mokinių savimonės skatinimas, savitarpio pagalbos inicijavimas yra ne tik pagalbos priemonė, bet ir visų mokinių, nepriklausomai nuo mokymosi gebėjimų, mokymosi motyvacijos skatinimas.

Aktuali tyrimo metu išaiškėjusi tėvų ir mokyklos bendravimo ir bendradarbiavimo problema pabrėžiama ir kaip dar viena iš pagalbos mokiniams teikimo tobulinimo sričių („*Glaudaus ir nuoširdaus bendravimo mokyklai ir tėvams.*“ (mot., 36 m.)). Apie šias galimybes galvoja net keletas tyrimo dalyvių, pabrėždami mokyklos ir šeimos bendravimo ir bendradarbiavimo svarbą vaikų mokymosi pasiekimams ir mokymosi sunkumų įveikimo sėkmingumui.

Tyrimo metu išaiškėjo, kad tėvai ne visuomet yra patenkinti šiuolaikinėje pradinėje mokykloje taikoma mokinių pasiekimų vertinimo sistema („...*vertinimo sistema, nes neturi pakankamai žinių apie vaiko sugebėjimus.*“ (mot., 52 m.)). Tėvų manymu, seniau taikyta vertinimo sistema buvo informatyvesnė („*Sugrįžti prie ankstesnio vertinimo balais.*“ (mot., 33 m.)), pagal ją tėvai geriau sugebėdavo spręsti apie vaikų mokymąsi ir jo metu iškylančius sunkumus. Vertinimo sistemos neaiškumas tėvams yra viena iš vaikų mokymosi sunkumų suvokimui trukdančių kliūčių.

Svarbi mokymosi sunkumų įveikimo sąlyga yra pačių mokinių mokymosi motyvacija, kuri skatina domėtis mokomaisiais dalykais ir įsisavinti mokytojų perteikiamas žinias. Tėvų nuomone, „*Svarbiausia, kad vaikas pats norėtų mokytis ir jam pavyks*“ (mot., 30 m.) (žr. 1 lentelę). Vis dėlto mokinio motyvacijos skatinimas taip pat dažnai priklauso nuo išorinio aplinkos poveikio, kurį lemia ne tik paties vaiko nuostatos mokymosi atžvilgiu, bet ir aplinkos – mokyklos ir šeimos – ir pagrindinių ugdytojų dalyvaujančių šioje aplinkoje – tėvų ir pedagogų elgsena.

Tėvai, kaip vieną iš svarbių mokymosi sunkumų įveikimo sąlygų, iškėlė pedagoginio mokytojo pašaukimo būtinybę („...*sūnaus mokytoja yra kompetetinga, darbšti, rūpestinga<...> tokių mokytojų linkiu mokykloms*“ (mot., 36 m.)). Ši mokytojo savybė - svarbi kasdieniame mokytojo darbe, kuri yra viena reikšmingiausių mokinių mokymosi sunkumų identifikavimo ir šalinimo sąlygų.

Paskutinis iš tėvų pasiūlymų dėl pagalbos mokiniams tobulinimo, yra susijęs su klasių komplektavimo pokyčiais („*Mažinti mokinių skaičių klasėse*“ (mot., 37 m.)). Tyrime dalyvavusių tėvų nuomone, mokinių skaičiaus klasėse mažinimas padėtų kovoti su mokymosi

sunkumais. Mažesnėse klasėse pedagogai galėtų daugiau dėmesio skirti kiekvienam mokiniui, tame tarpe – ir patiriantiems mokymosi sunkumų mokiniams.

Apibendrinant galima sakyti, kad tėvai teigiamai vertina mokykloje teikiamą pagalbą mokymosi sunkumų turintiems mokiniams ir jų pasiekimų vertinimo objektyvumą. Tai rodo tėvų pasitikėjimą ugdymo sistema. Jų nuomone, įveikiant mokymosi sunkumus, daugiausiai įtakos turi pedagogo ir tėvų dėmesingumas vaikui ir jo mokymosi problemoms, taip pat – paties vaiko nuostata mokymosi atžvilgiu. Tyrimo dalyviai teigiamai vertina pedagogų gebėjimus, kartais išskirdami norą suvokti vaiko problemas trūkumą. Pagrindinės pagalbos mokymosi sunkumų turintiems mokiniams tobulinimo galimybės, tėvų nuomone, yra aktyvesnis šeimos dalyvavimas, tėvų ir mokytojų bendravimas bei bendradarbiavimas, mokinių tarpusavio santykių reguliavimas ir mokinių mokymosi rezultatų vertinimo sistemos pokyčiai.

4.2. Mokinių požiūrių į mokymosi sunkumus ir pagalbos galimybes juos įveikiant analizė

Atliekant mokinių atsakymų pagal interviu klausimus analizę, pastebėta, kad visi tyrime dalyvavę vaikai išreiškė norą eiti į mokyklą. Vadinasi, mokymosi sunkumai dar nėra ypač stipriai paveikę jų mokymosi motyvacijos, pavertę mokyklos nemėgstama vieta. Vaikai nejaučia baimės, tačiau mokymosi metu iškylantys sunkumai įtakoja neigiamų išgyvenimų atsiradimą, kurie laikui bėgant gali turėti įtakos jų požiūrio į mokymąsi ir mokyklą pasikeitimui.

Interviu pokalbio metu gauti mokinių atsakymai, jų išreikštos nuomonės buvo apibendrintos ir išskirtos bendros kategorijos bei subkategorijos, kurių pagrindu 2 lentelėje atskleidžiamas mokinių požiūris į mokomuosius dalykus ir jų patrauklias ir nepatrauklias savybes.

Mokinių požiūris į mokomuosius dalykus (N = 10)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Mokomieji dalykai	Patinkantys mokomieji dalykai	„Dailės pamokos“ (merg., 10 m.). „Matematika, dailė, kūno kultūra..“ (merg., 10 m.). „Kūno kultūra, dailė ir technologijos, matematika...“ (bern., 10 m.). „Kūno kultūra, matematika, dailė, lietuvių, anglų...“ (bern., 10 m.). „Muzika, dailė, matematika, kūno kult.“ (merg., 9 m.). „Kūno kultūra, dailė, matematika, tikyba, etika...“ (bern., 10 m.). „Pasaulio pažinimas, matematika ir dailė.“ (Bern., 10 m.).
	Nepatinkantys mokomieji dalykai	„Lietuvių kalba..“ (merg., 10 m.). „Anglų, lietuvių kalba“ (bern., 10 m.). „Anglų, lietuvių kalba...“ (bern., 10 m.). „Pasaulio pažinimas...“ (bern., 10 m.). „Lietuvių kalba...“ (merg., 9 m.). „Lietuvių kalba, klasės valandėlės“ (bern., 10 m.). „Lietuvių, muzika, kūno kultūra“ (bern., 10 m.).
Pamokų ypatumai	Teigiami pamokų ypatumai	„Kad jose viską suprantu, patinka dirbti“ (merg., 10 m.). „Patinka, nes smagu jas ruošti...“ (bern., 10 m.). „Užduoda visokius klausimus, lengva nurašyti būna“ (bern., 10 m.). „Svarbiausia, kad suprantama“ (bern., 10 m.). „...kad galiu žaisti, skaičiuoti, uždavinius daryti“ (bern., 10 m.). „Smagu daryti, kartu būti, yra ką veikti, kai nėra sunku“ (merg., 9 m.). „Įdomu, viskas įsimena...“ (merg., 9 m.). „Nes šios pamokos tokios prie širdies“ (bern., 10 m.). „...eina susikaupt<..> atsinešu enciklopediją ir pasakoju mokytojui“ (bern., 10 m.).
Pamokų ypatumai	Neigiami pamokų ypatumai	„...sunkiai sekasi“ (merg., 10 m.). „Sudėtinga skaityti, anglų sunku išmokyti“ (bern., 10 m.). „Reikia daug galvoti...“ (bern., 10 m.). „Kartais neina taip gerai skaityti...“ (bern., 10 m.). „Nežinau, nesiseka diktantas“ (merg., 9 m.). „...kad nieko nepadaram...“ (bern., 10 m.). „...kaip būna sunku, tai nepatinka...“ (bern., 10 m.). „nes nepagaunu kamuolio“ (bern., 10 m.).

Dažniausiai pradinį klasių mokiniams patinka ir sekasi mokytis dailės pamokose, patinka kūno kultūros užsiėmimai, matematika („Kūno kultūra, dailė ir technologijos, matematika...“ (bern., 10 m.)). Kiek rečiau tarp patinkančių pamokų minima lietuvių kalba ir anglų kalba („Kūno kultūra, matematika, dailė, lietuvių, anglų...“ (bern., 10 m.)). Kartais minimas ir pasaulio

pažinimas („*Pasaulio pažinimas, matematika ir dailė*“ (bern., 10 m.)) bei tikyba ir etika („*Kūno kultūra, dailė, matematika, tikyba, etika.*“ (bern., 10 m.)).

Dažniausiai pradinėse klasėse mokiniams nesiseka, ir, be abejo, todėl nepatinka lietuvių kalbos pamokos („*Lietuvių kalba...*“ (merg., 10 m.)), taip pat – anglų kalbos pamokos („*Anglų, lietuvių kalba...*“ (bern., 10 m.)), kartais – muzika („*Lietuvių, muzika, kūno kultūra*“ (bern., 10 m.)). Vadinasi, remiantis mokinių interviu pokalbių analizės rezultatais, galima teigti, kad sunkiausiai mokiniams sekasi lietuvių ir anglų kalbos, labiausiai patinka dailės, kūno kultūros ir matematikos pamokos. M. Barkauskaitės, E. Martišauskienės ir kt. (2004, p. 32) atlikto tyrimo metu nustatyta, kad mokiniams dažnai sunkiausia mokytis matematiką, kalbas ir gamtos mokslus. Šių pamokų metu sunkumų kyla dėl: nesupratimo, ką mokytojas aiškina; dalyko sunkumo; mokytojų aiškinimo; mokytojų reikalavimų.

Interviu pokalbių analizės metu buvo išskirti patraukliausi ir nepatraukliausi pamokų ypatumai, kurie yra susiję su mokymosi sunkumais. Labiausiai mokiniams pamokų metu patinka kai viskas yra lengvai suprantama, įsisavinama, neiškyla didesnių mokymosi kliūčių ar sunkumų („*Kad juse viską suprantu, patinka dirbti*“ (merg., 10 m.), „*Smagu daryti, kartu būti, yra ką veikti, kai nėra sunku*“ (merg., 9 m.)). Tuo tarpu mokymosi nesėkmės daro pamokas nepatraukliomis, sukelia nenorą mokytis („*...kaip būna sunku, tai nepatinka...*“ (bern., 10 m.), „*Kartais neina taip gerai skaityti...*“ (bern., 10 m.)). Vadinasi, kaip ir nurodo M. Barkauskaitė, E. Martišauskienė ir kt. (2004), mokiniams labiausiai nepatinka sunkūs, nesuprantami dalykai, įtampa mokantis, daug pastangų reikalaujantis mokymasis.

Apibendrinant galima teigti, kad mokiniams sunkiausiai sekasi įsisavinti informaciją, pateikiamą lietuvių kalbos pamokų metu, žymiai lengviau suvokiamos matematikos taisyklės. Mokymosi sunkumai sukuria neigiamas mokinių nuostatas sunkiai besisekančių mokomųjų dalykų atžvilgiu, neigiamai įtakoja mokymosi motyvaciją.

Mokinių interviu analizės pagrindu buvo išskirti pagrindiniai veiksniai, kurie mokymąsi daro patrauklų, teigiamai veikia vaikų mokymosi motyvaciją ir gebėjimus, o taip pat ir tie veiksniai, kurie kliudo mokytis, kelia neigiamas emocijas. Pradinių klasių mokinių mokymosi sunkumus įtakojantys veiksniai išskiriami 3 lentelėje.

Mokymosi sunkumus įtakojantys veiksniai (N = 10)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Mokymosi sunkumus mažinantys veiksniai	Bendravimas su draugais	„Kad turiu draugų...“ (bern., 10m.). „...kad dar galiu susipažinti su draugais...“ (bern., 10 m.). „Kad yra daug vaikų...“ (bern., 10 m.). „...nes mes bendraujam, einam pasivaikščioti...(bern., 10 m.).
	Patraukli protinė veikla	„mokyti, kad gerai mokyčiausi ir viską mokėčiau...“ (merg., 10 m.). „Kad galiu žaisti, skaičiuoti, uždavinius daryti...“ (bern., 10 m.). „Smagu ką nors daryti, veikti kai nėra sunku...“ (merg., 9 m.). „Aš norėjau mokintis, bet ne visas pamokas...“ (bern., 10 m.).
	Patraukli fizinė veikla	„...einam gaudukų...“ (bern., 10 m.). „...pasivaikščioti...“ (bern., 10 m.). „patinka, kad einam sportuoti...“ (merg., 10 m.). „...žaisti per kūno kultūros pamokas...“ (bern., 10 m.).
	Gera savijauta	„Kai būnu nepavargęs...“ (bern., 10 m.). „Kai yra gera nuotaika...“ (merg., 9 m.). „Rugsėjo pirmoji, nes pasiilgusi draugų, naujos priemonės...“ (merg., 10 m.).
	Sėkmės pojūtis	„Antroje klasėje norėjau labai, nes atrodė, kad viską mokėsiu, bet taip neišėjo...“ (bern., 10 m.).
	Mokytojos elgesys	„Visada norisi<...> labiausiai kai mokytoja pagiria...“ (bern., 10 m.).
Mokymosi sunkumus didinantys veiksniai	Patiriamos nesėkmės	„Nežinau... nesiseka diktantai...“ (merg., 9 m.). „Kai būna sunku, tai nepatinka...“ (bern., 10 m.). „Padarau klaidų ir neina susikaupti ir išsprakaituoju...“ (bern., 10 m.). „Nemoku groti dūdele...“ (bern., 10 m.). „Neįsimenu natų...“ (merg., 10 m.).
	Bloga savijauta	„Blogai jaučiuosi...“ (merg., 10 m.). „...blogai...“ (bern., 10 m.). „Blogai, einu tėvų pasiklausti, kaip reikia mokytis ...“ (bern., 10 m.). „Blogai, kažką vis tiek darau ką suprantu...“ (merg., 9 m.). „Nervinuosi, pykstu, prašau pagalbos...“ (bern., 10 m.). „Susinervuoju, išpila prakaitas, ir viskas. Bandau susikaupti, bet neišeina...“ (bern., 10 m.). „Jaudinuosi, pykstu kartais, bet reikia...“ (bern., 10 m.). „Kai būnu nuliūdęs ar kas neišeina...“ (bern., 10 m.). „Kai kas mane nervuoja, prie manęs lenda...“ (merg., 9 m.). „Kai būnu piktas, kai mane įžeidinėja, nespėju rašyti...“ (bern., 10 m.). „Kai pykstu labai, būnu įžeistas...“ (bern., 10 m.).
	Aplinkos įtaka	„Kai ryte būna tamsu, sunku keltis...“ (merg., 10 m.).
	Protinė įtampa	„Reikia daug galvoti...“ (bern., 10 m.).

Nustatyta, kad mokymosi sunkumai nepatiriami arba išgyvenami lengviau kai mokymosi veikla organizuojama patraukliai, vaikai viską supranta ir jaučiasis sugebantys išmokti ir atlikti užduotis („Smagu ką nors daryti, veikti kai nėra sunku..“ (merg., 9 m.)). Taip pat patraukli

mokymosi savybė yra galimybė susitikti, bendrauti ir žaisti su draugais („...kad dar galiu susipažinti su draugais...“ (bern., 10 m.), „...nes mes bendraujam, einam pasivaikščioti...“ (bern., 10 m.)). Mokytis padeda ir maloni, įdomi fizinė veikla, kuri patenkina vaikų judėjimo poreikius („Patinka, kad einam sportuoti...“ (merg., 10 m.), „...žaisti per kūno kultūros pamokas...“ (bern., 10 m.)). Mokymosi sunkumai rečiau juntami kai savijauta yra gera, patiriamos teigiamos emocijos, mokiniai yra pailsėję („Kai būnu nepavargęs...“ (bern., 10 m.), „Kai yra gera nuotaika...“ (merg., 9 m.)). Mokytis lengviau sekasi kai jaučiama sėkmė („Antroje klasėje norėjau labai, nes atrodė, kad viską mokėsiu, bet taip neišėjo...“ (bern., 10 m.) ir mokytojos palaikymas („Visada norisi<...> labiausiai kai mokytoja pagiria...“ (bern., 10 m.)).

Vadinasi, mokytis pradinį klasių mokiniams lengviau, kai pamokų metu atliekama veikla yra įdomi, patraukli, atitinka jų gabumus. Taip pat mokyklos aplinka vaikams patinka dėl galimybės bendrauti su bendraamžiais. Mokymosi sunkumai rečiau patiriami, kai vaikai yra pakankamai pailsėję ir gerai nusiteikę.

Tuo tarpu neigiamai mokymąsi įtakoja patiriamos nesėkmės („Kai būna sunku, tai nepatinka...“ (bern., 10 m.), „Padarau klaidų ir neina susikaupti ir išprakaituoju...“ (bern., 10 m.)), kurios tik dar labiau skatina neigiamus išgyvenimus ir didina nesėkmių patyrimo galimybes. Taip pat mokymosi sunkumų atsiradimui įtakos turi ir mokinių emocijos, patiriami išgyvenimai („Kai mane kas nervuoja, prie manęs lenda...“ (merg., 9 m.), „Kai būnu piktas, kai mane įžeidinėja, nespėju rašyti...“ (bern., 10 m.), „Kai būnu nuliūdęs ar kas neišėina...“ (bern., 10 m.)). Įtakos mokymosi sunkumams gali turėti ir aplinka („Kai ryte būna tamsu, sunku keltis...“ (merg., 10 m.)) bei pastangos, kurios mokiniams yra nemalonios ir sukelia įtampą („Reikia daug galvoti...“ (bern., 10 m.)). Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad pradinis ugdymas ypač svarbus vaiko gyvenime, nes šiuo metu suformuota mokymo(si) patirtis turi įtakos tolimesniam jo ugdymui. Šiame laikotarpyje sunkiai išgyvenami mokymosi sunkumai gali būti lemtingi. Jie, kaip nurodo P. Dereškevičius ir kt., (2000), R. Civinskas ir kt. (2006), kartais tampa pamokų praleidinėjimo pradžia, o vėliau perauga ir į didesnę problemą - nuolatinį mokyklos nelankymą. Kitos autorės - M. Barkauskaitė, V. Indrašienė ir kt. (2004) teigia, kad padidintas gerų rezultatų troškimas pradinukams sukelia ypatingą nesėkmių baimę. Mokymosi sunkumai mokiniams trukdo integruotis į mokyklos gyvenimą.

Vadinasi, mokymosi sunkumai išauga patiriant mokymosi nesėkmes, kitaip tariant, vieni mokymosi sunkumai tarsi iššaukia kitus sunkumus. Taip pat mokymosi sunkumų atsiradimą skatina neigiami išgyvenimai, emocijos, bloga nuotaika. Galima teigti, kad mokymosi nesėkmės yra tampriai susijusios su neigiamomis emocijomis, kadangi patiriami sunkumai sukelia nemalonius išgyvenimus, kurie sąlygoja kitų mokymosi nesėkmių atsiradimą.

Pagalbos mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumus, galimybės mokyklos aplinkoje atskleidžiamos 4 lentelėje.

4 lentelė

Pagalba mokiniams, patiriantiems, mokymosi sunkumus, mokyklos aplinkoje
(N = 10)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Pagalba mokiniams, patiriantiems, mokymosi sunkumus, galimybės mokyklos aplinkoje	Mokytojo pagalba mokantis	„...palaiko, nesijuokia...“ (merg., 10 m.). „Kartais pasako, kad pasistengčiau“ (bern., 10m.). „Paklausia, ko nesuprantu...“ (merg., 10 m.). „Sako, kad raščiau diktantus...“ (bern., 10 m.). „Paaiškina, paskatina“ (merg., 10 m.). „Pamokina, kartais padeda matematiką arba lietuvių...“ (bern., 10 m.). „Sako, kad išmokčiau, padeda...“ (bern., 10 m.). „Jei būnu padaręs klaidų, pasako, kaip reikia daryti...“ (bern., 10 m.). „Mato, kad nesiseka ir priduria, kaip ką rašyti, daryti...“ (merg., 9 m.). „Kokią nors mintį pakiša...“ (merg., 9 m.). „Paaiškina...“ (bern., 10 m.). „Kartais pasikviečiu, tai paaiškina, kaip reikia daryti...“ (bern., 10 m.). „Išaiškina...“ (merg., 10 m.).
	Palaikantis klasės draugų elgesys	„Padeda, palaiko, nesijuokia...“ (merg., 10 m.). „Nieko nesako...“ (bern., 10 m.). „Kartais padeda, kai kurie nieko nesako...“ (merg., 9 m.).
Neigiamą įtaką mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumus, mokyklos aplinkoje	Klasės draugų elgesys	„Kartais pasijuokia...“ (bern., 10 m.). „Šaiposi, sako, tu durnas...“ (bern., 10 m.). „Juokiasi, sako, nevykėlis...“ (bern., 10 m.). „Sako, nieko tu nemoki, juokiasi...“ (bern., 10 m.). „Jie tyčiojasi...“ (merg., 10 m.).

Pradinių klasių mokinių nuomone, mokykloje jiems labiausiai padeda mokytojai, kurie juos palaiko, paskatina („...palaiko, nesijuokia...“ (merg., 10 m.), „Kartais pasako, kad pasistengčiau...“ (bern., 10 m.)). Be moralinio palaikymo, mokytojai mokiniams išaiškina sunkiai suprantamus dalykus („Paaiškina...“ (bern., 10 m.)), padeda ištaisyti klaidas („Jei būnu padaręs klaidų, pasako, kaip reikia daryti...“ (bern., 10 m.)), seka jų darbą pamokoje ir padeda pasivyti draugus („Mato, kad nesiseka ir priduria, kaip ką rašyti, daryti...“ (merg., 9 m.)). Taip pat teigiamos įtakos kovojant su mokymosi sunkumais turi klasės draugų elgesys. Jų palaikymas vaikams taip pat gali būti svarbus. Mokiniai pastebi, kad draugai dėl mokymosi nesėkmių nesmerkia, kartais netgi padeda („Padeda, palaiko, nesijuokia...“ (merg., 10 m.), „Kartais padeda, kai kurie nieko nesako...“ (merg., 9 m.)). Analizuojant mokinių požiūrį į jiems teikiamą pagalbą, galima pastebėti, kad mokytojų vaidmuo teikiant pagalbą mokymosi sunkumų turintiems mokiniams gana pasyvus, apsiribojantis paaiškinimais ir patarimais pačiam mokiniui

prašant, tačiau neskiriant papildomų užduočių, nedirbant papildomai. R. Civinsko ir kt. (2006) teigimu, daug problemų mokykloje sukelia pernelyg maža mokytojų pagalba įveikiant mokymosi sunkumus. Todėl mokytojų iniciatyva papildomai skirti dėmesio mokiniams ir dirbti su jais po pamokų būtų vertintina kaip tinkamas problemų sprendimo būdas.

Be veiksmų, kurie padeda mokiniams susidoroti su mokymosi sunkumais, galima išskirti ir aplinkybes, kurios yra nepalankios mokymosi sunkumus išgyvenantiems mokiniams. Tai – ne visuomet draugiškas ir pakantus klasės draugų elgesys („Sako, nieko tu nemoki, juokiasi...“ (bern., 10 m.), „Jie tyčiojasi...“ (merg., 10 m)). Draugų patyčios sukelia mokiniams neigiamus išgyvenimus ir sudaro kliūtis įveikiant mokymosi sunkumus.

Be mokyklos aplinkos, visuomet išlieka pagalbos galimybės šeimos aplinkoje. Šios pagalbos galimybės atskleidžiamos 5 lentelėje.

5 lentelė

Tėvų pagalba mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumus
(N = 10)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Pagalbos mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumus, ypatumai šeimos aplinkoje	Pagalbą teikiantys asmenys	„Mama,močiutė...“ (merg., 10 m.). „Mama...“ (bern., 10 m.). „Mama, močiutė...“ (bern., 10 m.). „Mama...“ (merg., 9 m.). „Brolis, mama, tėtis...“ (bern., 10 m.). „Tėtis ir mama...“ (merg., 10 m.).
	Pagalba mokantis	„Paaiškina, aiškina, kol suprantu...“ (merg., 10 m.). „Jeigu suklystu paaiškina, padeda nupiešti piešinį ...“ (bern., 10 m.). „Kiek supranta, tiek padeda...“ (bern., 10 m.). „Padeda maždaug kaip rašinėlius rašyti...“ (merg., 9 m.). „Padarau namų darbus ir einu papildomai daryt...“ (bern., 10 m.). „Diktantus rašom...“ (bern., 10 m.). „Padiktuoja diktantų, močiutė padeda daile“(bern., 10 m.). „Sako, kad skaityčiau, padiktuoja...“ (bern., 10 m.). „Jie išaiškina, liepia būti gera...“ (merg., 10 m.).
	Tėvų požiūris į vaiko mokymosi sunkumus	„Truputį pyksta...“ (merg., 10 m.). „Reikia pasimokyti, ir seksis...“ (merg., 10 m.). „Liepia labiau pasimokyti...“ (bern., 10 m.). „Parėkia kartais., kartais nieko nesako tik padeda...“ (bern., 10m.). „Biskį parėkia, kad turėčiau mokytis...“ (bern., 10 m.). „Sako jau atsibodo tos tavo pamokos man...“ (merg., 9 m.). „Barasi...“ (merg., 9 m.). „Liepia pasistengt, nes paskui neisiu į lauką...“(bern., 10 m.). „Sako, kad biskį pasistengčiau, ir viskas pavyks...“(bern., 10 m.). „Rėkia...“ (merg., 10 m.).

Interviu analizė parodė, kad pagalbą mokiniams namuose dažniausiai teikia mamos, kartais tėčiai, seneliai („Mama...“ (bern., 10 m.), „Mama, močiutė...“ (bern., 10 m.), „Tėtis ir mama...“ (merg., 10 m.)). Vadinasi, šeimose vaikų mokymusi dažniausiai rūpinasi moterys, vyrai tai daro kur kas rečiau. Padedant vaikams įveikti mokymosi sunkumus dažniausiai aiškinama tai, kas vaikams nesuprantama („Paaiškina, aiškina, kol suprantu...“ (merg., 10 m.), „Jie išaiškina, liepia būti gera...“ (merg., 10 m.)), taip pat liepiama dirbti papildomai („Padarau namų darbus ir einu papildomai daryt...“ (bern., 10 m.)), dažnai tėvai vaikams namuose diktuoja diktantus („Diktantus rašom...“ (bern., 10 m.), „Padiktuoja diktantų, močiutė padeda dailę...“ (bern., 10 m.)). Tai padeda spręsti mokymosi sunkumus, susijusius su lietuvių kalbos mokymusi.

Tėvų pagalba vaikams padeda įveikti mokykloje iškilusius sunkumus, tačiau taip pat ne mažiau svarbus ir tėvų požiūris į vaiko nesėkmes ir palaikymas. Mokinių teigimu, tėvai dažniausiai pyksta dėl to, kad vaikams nesiseka („Truputį pyksta...“ (merg., 10 m.)), taip pat dažnai šaukia ir barasi („Biskį parėkia, kad turėčiau mokytis...“ (bern., 10 m.), „Sako jau atsibodo tos tavo pamokos man...“ (merg., 9 m.), „Barasi...“ (merg., 9 m.)). Kartais taikomos ir kitokios auklėjimo priemonės – draudimai („Liepia pasistengt, nes paskui neisiu į lauką...“ (bern., 10 m.)). Kitas tėvų elgesio modelis susijęs su palaikymu, paskatinimu („Liepia labiau pasimokyti...“ (bern., 10 m.), „Sako, kad biskį pasistengčiau, ir viskas pavyks...“ (bern., 10 m.)). Vadinasi, tėvų reakcija į vaikų patiriamus mokymosi sunkumus ir nesėkmes yra dvejopa: pyktis ir draudimai arba palaikymas ir paskatinimas bei pagalbos suteikimas. Tai leidžia spręsti, kad tėvams gali trūkti informacijos apie vaikų mokymąsi ir gebėjimus, auklėjimo metodus bei vaikų psichologiją. Pedagogų teikiama pagalba, bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais gali padėti užpildyti šias spragas ir padėtų gerinti vaikų ir tėvų santykius, skatinant tinkamo tėvų požiūrio į vaikų problemas formavimąsi ir pagalbos suteikimo gebėjimų ugdymą(si).

Tyrimui svarbus pačių mokinių požiūris į pagalbos galimybes, padedant įveikti mokymosi sunkumus. Mokinių požiūris atskleidžiamas 6 lentelėje.

Mokinių, patiriančių mokymosi sunkumus, požiūris į pagalbos galimybes
(N = 10)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Pagalbos galimybės	Mokytojų pagalba	<i>„Kad geriau paaiškintų kaip aš neteisingai darau...“ (bern., 10 m.).</i> <i>„Mokytoja, kaip aš noriu pasakyti, manęs nepakviečia, kitą pakviečia. Noriu, kad mane pakviestų. ..“ (bern., 10 m.).</i> <i>„Kad man daugiau padėtų išmokyti visas taisykles rašybos...“ (bern., 10 m.).</i> <i>„Kad paliktų po pamokų, kad geriau mokytų...“ (merg., 10 m.).</i> <i>„...išaiškintų kaip padaryt...“ (merg., 10 m.).</i>
	Šeimos narių pagalba	<i>„Norėčiau, kad tėtis ir mama padėtų...“ (bern., 10 m.).</i> <i>„Kad daugiau visko žinotų...“ (bern., 10 m.).</i> <i>„Užsiimtų su manim prie knygų kaip pareina per pietų pertrauką mama...“ (bern., 10 m.).</i> <i>„Kad būtų daugiau su vaikais...“ (bern., 10 m.).</i> <i>„Sesė kad padėtų. Daug paaiškintų...“ (bern., 10 m.).</i> <i>„Sesės jau baigia mokytis, gal jos atsimena, kaip reikia...“ (bern., 10 m.).</i> <i>„Galėtų man padėti sesė...“ (merg., 10 m.).</i>
	Suaugusiųjų požiūrio keitimas	<i>„Kad suprastų vaikus, kad jiems negali vienodai visiems sektis...“ (merg., 10 m.).</i> <i>„Kad gerai auklėtų vaikus, nerėktų...“ (bern., 10 m.).</i> <i>„...reikia pasitikėti ir viską nuoširdžiai daryti...“ (merg., 9 m.).</i> <i>„...reikia daug knygų skaityti, o ne prie teliko ar kompiuterio sėdėti...“ (merg., 9 m.).</i>
	Klasės draugų pagalba	<i>„Kai kurie klasės draugai, kurie gerai mokosi...“ (merg., 9 m.).</i> <i>„Draugai, kurie kartais padeda...“ (bern., 10 m.).</i>

Tyrimo duomenų analizės metu buvo išskirtos keturios subkategorijos.

Mokinių manymu, jiems svarbi mokytojų teikiama pagalba (*„Kad geriau paaiškintų, kaip aš neteisingai darau...“ (bern., 10 m.); „Kad paliktų po pamokų, kad geriau mokytų...“ (merg., 10 m.)*). Mokytojų palaikymas, dėmesingumas ir pastangos išaiškinti tai, kas vaikam nesuprantama, jų manymu, yra svarbiausia mokymosi sunkumų įveikimo sąlyga.

Taip pat pradinių klasių mokiniams reikšminga ir tėvų įtaka. Šeimos narių pagalba vaikams reiškia dėmesį ir rūpestį, atsiskleidžiantį per pagalbą mokantis. Jausdami tėvų ar kitų šeimos narių palaikymą, supratimą, vaikai nesijaučia vieni palikti su savo sunkumais (*„Norėčiau, kad tėtis ir mama padėtų...“ (bern., 10 m.), „Kad būtų daugiau su vaikais...“ (bern., 10 m.), „Sesė kad padėtų, daug paaiškintų...“ (bern., 10 m.)*).

Šeima pradinių klasių mokiniams, pasak R. Žukauskienės (2007), yra svarbiausia aplinka, kuri tik vėliau, vaikui augant ir bręstant, praranda savo svarbą, į pirmą vietą iškeliant draugus, bendraamžius. Todėl jaikus artimųjų ratas, pastangos suprasti ir padėti išspręsti iškilusius

sunkumus, šiame amžiaus tarpsnyje yra ypač svarbūs. Kaip pastebėta analizuojant tyrimo rezultatus, tėvai taip pat pabrėžia dažnai pasitaikantį šeimos nusišalinimą nuo vaiko mokymosi problemų. Todėl padedant pradinį klasių mokiniams įveikti mokymosi sunkumus, svarbu į pagalbos teikimo procesą labiau įtraukti jų šeimų narius.

Dar viena iš pagalbos mokiniams galimybių – tai suaugusiųjų požiūrio keitimas, kuris sudarytų tinkamesnes pagalbos teikimo sąlygas („*Kad suprastų vaikus, kad jiems negali vienodai visiems sektis...*“ (merg., 10 m.); „*Kad gerai auklėtų vaikus, nerėktų...*“ (bern., 10 m.)). Kai kurie vaikų pasisakymai, nors ir netiesiogiai, tačiau adresuojami tėvams („*...reikia daug knygų skaityti, o ne prie teliko ar kompiuterio sėdėti...*“ (merg., 9 m.)). Toks vaikų požiūris atskleidžia dėmesio trūkumo pajautimą, nuoširdaus ir artimo bendravimo, pagarbos troškimą. Taip pat galima išvelgti ir teigiamo suaugusiųjų pavyzdžio trūkumą, patiems nesistengiant augti ir tobulėti kartu su vaikais.

Kaip ir tėvai, vaikai numato ir bendraamžių teikiamos pagalbos galimybes („*Kai kurie klasės draugai, kurie gerai mokosi...*“ (merg., 9 m.)). Klasės draugų įtraukimas į pagalbos teikimą silpniau besimokantiems draugams ne tik padėtų spręsti mokymosi sunkumų problemas, tačiau ir suartintų vaikus tarpusavyje, padėtų nuoširdžiau bendrauti, užjausti, suprasti vieni kitus, atliktų smurto ir patyčių prevencijos funkciją, ugdytų vaikų toleranciją vieni kitų atžvilgiu.

Apibendrinant pradinį klasių mokinių požiūrių į mokymosi sunkumų ypatumus tyrimo rezultatus, galima teigti, kad dažniausiai su mokymosi sunkumais pradinį klasių mokiniai susiduria lietuvių kalbos pamokų metu. Mokymosi sunkumai sustiprėja patiriant mokymosi nesėkmes, veikiant neigiamoms emocijoms. Sunkumai patiriami rečiau kai mokymo turinys yra patrauklus, veikla – įdomi, jaučiamas mokytojo ir bendraamžių palaikymas. Mokytojų teikiama pagalba dažniausiai apsiriboja paaiškinimu, pastabomis ir skiriamu papildomu dėmesiu pamokų metu. Namuose vaikams dažniausiai padeda motinos, kontroliuodamos namų darbų atlikimą, duodamos papildomų užduočių, diktduodamos diktantus. Tėvai į vaikų mokymosi nesėkmes dažnai reaguoja pikta, ne visuomet skiria pakankamai dėmesio problemų išsiaiškinimui. Tobulinant pagalbos teikimą mokymosi sunkumus patiriantiems mokiniams, pageidaujama didesnio dėmesio ir supratimo iš ugdytojų – tėvų ir pedagogų.

IŠVADOS

Atlikus mokslinės literatūros bei tyrimo rezultatų analizę nustatyta, kad:

1. Mokymasis suprantamas kaip pagrindinė moksleivio veikla, sąlygojanti visavertį asmenybės vystymąsi. Su šia mokymosi samprata artimai susijęs ir pagrindinis pradinio ugdymo tikslas - išugdyti sveiką, aktyvų, kūrybingą, elementaraus raštingumo ir socialinių, informacinių, pažintinių veiklos gebėjimų bei vertybinių nuostatų pagrindus įgijusį vaiką.

2. Mokymosi metu pradinių klasių mokiniai susiduria su mokymosi sunkumais. Dažniausiai tai - matematikos, kalbų ir gamtos mokslų mokymosi sunkumai, kurių atsiradimą skatina asmeninės, socialinės, organizacinės bei praktinės priežastys. Pradinėse klasėse dažniausiai susiduriama su bendrais mokymosi sunkumais, per didelėmis namų darbų apimtimis ir moksleivių dėmesio koncentracijos stoka.

3. Kiekvienam patiriančiam sunkumus mokiniui yra svarbi kompleksinė, sociopedagoginė, pagalba. Ypač reikšmingas mokymosi sunkumų įveikimo veiksnys – mokytojo asmenybė, gebėjimas kurti klasėje darbinę atmosferą, motyvuoti mokinius iškeliant prasmingus tikslus bei demonstruoti elgesio kryptingumą, tikslingumą.

4. Tyrimo metu nustatyta, kad beveik pusė mokinių susiduria su mokymosi sunkumais, kurie paprastai išryškėja pirmaisiais trejais mokymosi metais, ypač lietuvių kalbos pamokų metu. Apie mokymosi sunkumus galima spręsti iš sunkumų atliekant namų darbus, mokytojų atsiliepimų ir mokymosi rezultatų vertinimo. Dažniausiai mokiniai pasižymi išsiblaškymu, nesukaupia dėmesio, todėl sunkiai įsisavina mokomąją medžiagą.

5. Tėvai padeda vaikams įveikti mokymosi sunkumus kontroliuodami namų darbų atlikimą, skirdami papildomų užduočių, tačiau retai bendradarbiauja su mokykloje dirbančiais pedagogais ir specialistais, iš kurių paprastai gauna informacijos apie vaiko mokymosi rezultatus, elgesį mokykloje ir papildomą ugdymą, tačiau retai informuojami apie tėvų įsijungimo į mokyklos gyvenimą galimybes.

Iškelta tyrimo hipotezė pasitvirtino.

6. Tėvai teigiamai vertina mokykloje teikiamą pagalbą mokymosi sunkumų turintiems mokiniams ir jų pasiekimų vertinimo objektyvumą. Įveikiant mokymosi sunkumus, daugiausiai įtakos turi pedagogo ir tėvų dėmesingumas vaikui ir jo mokymosi problemoms, taip pat – paties vaiko nuostata mokymosi atžvilgiu. Pedagogų ir tėvų dėmesingumas vaikų mokymosi problemoms, bendradarbiavimo skatinimas yra įvardinami ir kaip pagalbos vaikams priemonės.

REKOMENDACIJOS

Remiantis darbo metu atlikta mokslinės literatūros teorine ir tyrimo duomenų praktine analize, rekomenduojama:

Pedagogams:

- Aktyviau įtraukti tėvus ir kitus šeimos narius į pagalbos mokiniams procesą.
- Skatinti mokyklos ir šeimos bei šeimos ir kitų mokykloje dirbančių specialistų bendravimą ir bendradarbiavimą.
- Organizuoti mokinių tarpusavio pagalbą įveikiant mokymosi sunkumus.
- Skirti daugiau dėmesio tėvų informavimui ir švietimui vaikų mokymo(si) ir ugdymo(si) klausimais.

Tėvams:

- Skirti daugiau dėmesio bendravimui su vaikais, aktyviau įsitraukti į pagalbos įveikiant mokymosi sunkumus procesą.
- Palaikyti ryšius su pedagogais ir kitais mokykloje dirbančiais specialistais, galinčiais suteikti reikalingą pagalbą.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Barkauskaitė M., Indrašienė V., Vasiliauskas R. ir kt. (2004). Nesėkmingo mokinių mokymosi priežasčių tyrimo teoriniai ir empiriniai aspektai// *Pedagogika*, Nr. 70, p. 32-37.
2. Barkauskaitė M., Martišauskienė E., Gaigalienė M. ir kt. (2004). Mokymosi krūviai bendrojo lavinimo mokykloje: tiriamojo darbo ataskaita. Vilnius.
3. Barkauskaitė M., Rodzevičiūtė E. (2004). Nenoro mokytis priežastys mokinių ir mokytojų požiūriu // *Pedagogika: mokslo darbai*. Nr. 73, p. 89-94.
4. Barkauskaitė M. ir kt. (2003). Nesėkmingo mokymosi mastai ir priežastys: Ataskaita. Vilnius.
5. Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. (2003). Vilnius.
6. Bobrova L., Ptašinskienė I., Pacevičienė R. (2008). Kursinių ir baigiamųjų (bakalauro, magistro, specialiųjų profesinių studijų) darbų rengimo ir gynimo metodinės rekomendacijos. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
7. Civinskas R., Levickaitė V., Tamutienė I. (2006). Vengiančių lankyti mokyklą vaikų problemos ir poreikiai. Vilnius: Garnelis.
8. Dereškevičius P., Rimkevičienė V., Targamadzė V. (2000). Mokyklos nelankymo priežastys. Vilnius: Žuvėdra.
9. Grincevičienė V. (2009). Į mokymosi rezultatus orientuota motyvacija: mokinių ir mokytojų požiūris// *Pedagogika*. Nr. 94, p. 28-34.
10. Indrašienė V., Suboč V. (2008). Sociopedagoginės pagalbos vaikams, patyrusiems mokymosi nesėkmes, prielaidos// *Pedagogika*. Nr. 87.
11. Jovaiša L. (2007). Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius: Gimtasis žodis.
12. Lileikienė T., Milašiūtė V. (2007). Psichologiniai mokytojo ir mokinių santykių aspektai: mokymosi sunkumus patiriančių mokinių požiūris// *Pedagogika*. Nr. 87, p. 71-76.
13. Miškinis K. (2003). Šeima žmogaus gyvenime. Kaunas.
14. Ozolaitė V., Zablockytė E. (2008). Nenoro mokytis priežastys: Ugdytojų ir ugdytinių požiūris// *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2 (18), p. 176-179.
15. Pradinio ir pagrindinio mokymosi bendrosios programos. (2008). Vilnius.- Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-2433
16. Randienė V. (2009). Pradinių klasių mokinių vertinimas pagal atnaujintas Bendrąsias programas// *Žvirblių takas*, 3.
17. Rimm S. B. (1998). Sumažėjusio pažangumo sindromas. Vilnius: Solertija.
18. Rupšienė L. (2000). Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškiny: monografija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

19. Stanišauskienė V. Mokymasis mokytis mokykloje. [Žiūrėta 2010-01-31]. Prieiga per internetą: < http://www.mkc.lt/dokuments/mokymosi_medziaga/mokomes_mokytis.doc>
20. Terepaitė J., Gumuliauskienė A. (2008). Priešmokyklinio amžiaus vaikų motyvacijos mokymui(si) ypatumai// Jaunųjų mokslininkų darbai, 1 (17), p. 126-130.
21. Žukauskienė R. (2007). Raidos psichologija. Vilnius: Margi raštai.

PRIEDAI

Gerbiami Tėveliai,

Aš esu Alma Kalinauskienė, Šiaulių universiteto studentė. Rašau baigiamąjį darbą, kurio tikslas – nustatyti pagrindinius pradinį klasių mokinių mokymosi sunkumus ir jų priežastis bei galimus pagalbos būdus.

Atviri atsakymai padės sužinoti apie mokinių mokymosi problemas, suprasti, ką galima būtų padaryti, kad mokykla ir mokymasis taptų malonia ir prasminga veikla.

J klausimus atsakyti visiškai paprasta. Pažymėkite (X) Jums tinkantį atsakymą (atsakymus) arba įrašykite savo nuomonę. Anketa anoniminė, duomenys bus panaudoti apibendrintai.

Dėkoju už sugaištą laiką.

Informacija apie Jus

1.

Jūsų lytis:

☐ moteris

☐ vyras

2. Jūsų amžius:

☐ (įrašykite)

3. Jūsų išsilavinimas

☐ Pradinis (4 klasės)

☐ Pagrindinis (10 klasių)

☐ Vidurinis (12 klasių)

☐ Profesinis/ Spec. vidurinis

☐ Aukštesnysis

☐ Aukštasis neuniversitetinis (kolegija)

☐ Aukštasis universitetinis

4. Socialinis statusas

☐ Pilna šeima (tėvas, motina)

☐ Nepilna šeima (pabraukite: tik tėvas, tik motina)

5. Gyvenamoji vieta

☐ Miestas

☐ Kaimas

6. Vaiko, kuris lanko mokyklą, amžius

☐metai

Mokymosi sunkumų pasireiškimo ypatumai

7. Ar dažnai Jūsų vaikui (-ams) iškyla mokymosi sunkumų?

☐ labai dažnai

☐ dažnai

☐ kartais

☐ retai

☐ niekada neiškyla (jei pažymėjote šį teiginį, galite į kitus klausimus neatsakinėti).

8. Kurioje klasėje labiausiai išryškėjo mokymosi sunkumai?

☐ pirmoje

☐ antroje

☐ trečioje

☐ ketvirtoje

9. Iš kokių požymių pirmiausiai sprendžiate apie savo vaiko (-ų) mokymosi sunkumus (pažymėkite ne daugiau kaip 3 atsakymų variantus):

☐ pakitusio vaiko elgesio

☐ informacijos apie vaiko sveikatą

☐ mokytojo (-ų) atsiliepimų

☐ sunkumų atliekant namų darbus

☐ netvarkingumo

☐ blogų požymių

☐ kita (įrašykite)

.....

10. Įvertinkite, kaip dažnai Jūsų vaikas (vaikai) susiduria su šiomis problemomis:

(Pažymėti po vieną atsakymą kiekvienoje eilutėje)

Sunkumai	Dažnai	Kartais	Niekada
Nėra sąlygų saugiai ir patogiai vykti į mokyklą			
Per didelis mokymosi krūvis			
Netinkamos patalpos mokymuisi (šaltos, nesuremontuotos ir pan.)			
Netinkamai sukomplektuota klasė (per daug mokinių, vien neturintys motyvacijos mok.)			
Nuobodu ir neįdomu per pamokas			
Konfliktai su mokytoju (ais)			
Netinkamai organizuojamas užimtumas laisvalaikio			
Dažnas sergamumas			
Fizinis nesaugumas mokykloje (pvz. mušimas, reketas ir kt.)			
Trūksta specialistų pagalbos (pabraukite : logopedo, psichologo, socialinio pedagogo, medicinos darbuotojo)			
Nervingumas, jautrumas			
Neobjektyvus vaiko pasiekimų vertinimas			
Problemų namuose, šeimoje			
Kita (įrašykite).....			

11. Kas labiausiai nesiseka Jūsų vaikui (-ams) (pažymėkite ne daugiau kaip 3 atsakymų variantus):

- ☐ susikaupti pamokose
- ☐ susikaupti ruošiant namų darbus
- ☐ nepamiršti mokytojo nurodymų
- ☐ atlikti namų darbus
- ☐ ramiai išsėdėti pamokų metu
- ☐ greitai ir tvarkingai rašyti
- ☐ gerai skaičiuoti
- ☐ kita (įrašykite)

12. Labiausiai mokymosi sunkumai vaikui (-ams) pasireiškia (pažymėkite ne daugiau kaip 3 atsakymų variantus):

- ☐ per pirmąsias pamokas
- ☐ per paskutines pamokas
- ☐ po atostogų
- ☐ po ligos
- ☐ mokslo metų pradžioje
- ☐ mokslo metų pabaigoje
- ☐ kita (įrašykite)

Tėvų pagalba mokymosi sunkumus patiriančiam vaikui

13. Vaikams stengiatės padėti dažniausiai (pažymėkite ne daugiau kaip 3 atsakymų variantus):

- ☐ patys vieni
- ☐ drauge su mokytojais
- ☐ drauge su kitais mokykloje dirbančiais specialistais (logopedu, spec. pedagogu, psichologu ir kt.)
- ☐ kita (įrašykite)

14. Sužinoję apie vaiko mokymosi sunkumus, dažniausiai (pažymėkite ne daugiau kaip 3 atsakymų variantus):

- ☐ aktyviai ir nuosekliai įsijungiate į pagalbos vaikui teikimą (tai, kaip dirbama su vaiku mokykloje, stengiatės pratęsti namuose)
- ☐ padedate vaikui esant konkrečiai problemai (pvz. nesupranta, kaip išspręsti matematikos uždavinį)
- ☐ išklausote informaciją, tačiau nesiimate jokių veiksmų, nes nežinote, kaip galėtumėte padėti
- ☐ vaiko mokymosi problemas paliekate mokyklai
- ☐ kita (įrašykite)

15. Dažniausiai, padėdami vaikams įveikti mokymosi sunkumus, Jūs (pažymėkite ne daugiau kaip 3 atsakymų variantus):

- ☐ kontroliuojate namų darbų atlikimą
- ☐ padedate vaikui (-ams) atlikti namų darbus
- ☐ tariatės su klasės mokytoju ir remiatės jo patarimais padėdami vaikui
- ☐ dirbate su vaikais namuose papildomai juos lavindami
- ☐ kreipiatės pagalbos į įvairių sričių specialistus
- ☐ kita (įrašykite)

Pedagogų ir kitų specialistų pagalba mokymosi sunkumus patiriančiam vaikui

16. Įvertinkite, ar Jums pakanka informacijos:

(Pažymėti po vieną atsakymą kiekvienoje eilutėje)

Teiginiai	Taip	Iš dalies	Ne
Apie Jūsų vaiko (ų) mokymosi rezultatus			
Apie Jūsų vaiko (ų) elgesį mokykloje			
Apie Jūsų vaiko (ų) papildomą ugdymą(si) mokykloje (meno, sporto užsiėmimus, įvairius būrelius ir t.t.)			
Apie specialistų pagalbos galimybes: logopedo, psichologo, socialinio pedagogo ir kt.			
Apie mokytojų taikomus mokymo metodus, Jūsų vaiko(ų) žinių vertinimą			
Apie tėvų įsijungimo į mokyklos gyvenimą galimybes			

17. Kaip, Jūsų manymu, pedagogai dažniausiai padeda vaikui (-ams), turinčiam (-iems) mokymosi sunkumų (pažymėkite ne daugiau kaip 3 atsakymų variantus):

(Pažymėti po vieną atsakymą kiekvienoje eilutėje)

Pagalbos būdai	Dažniausiai	Kartais	Niekada
Kalbasi su vaiku			
Skiria papildomo dėmesio pamokų metu			
Skiria papildomų užduočių			
Pasilieka po pamokų ir aiškina papildomai			
Pasilieka pertraukų metu ir aiškina papildomai			
Paskiria į pagalbą gerai besimokantį klasės draugą			
Informuoja tėvus			
Informuoja kitus mokykloje dirbančius specialistus			
Kita (įrašykite).....			

18. Į kuriuos iš išvardintų mokykloje dirbančių specialistų teko kreiptis dėl vaiko patiriamų mokymosi sunkumų?

- ☐ logopedą
- ☐ psichologą
- ☐ socialinį pedagogą
- ☐ specialiąjį pedagogą
- ☐ į specialistus nesikreipiau

☐ kita (įrašykite).....

19. Jeigu Jums teko kreiptis pagalbos į minėtus specialistus, ar pavyko išspręsti Jūsų vaiką varginusius sunkumus?

- ☐ taip, pavyko
☐ iš dalies pavyko
☐ nepavyko. Kodėl nepavyko?.....
.....

Mokymosi sunkumų šalinimą įtakojantys veiksniai
--

20. Kaip vertinate mokykloje teikiamą pagalbą mokymosi sunkumų turintiems mokiniams?

- ☐ Padaroma viskas, kas įmanoma
☐ Dažniausiai pagalba yra veiksminga
☐ Pagalba teikiama formaliai
☐ Pagalba visiškai neefektyvi
☐ kita (įrašykite).....

21. Kaip Jūsų manymu, mokykloje vertinami Jūsų vaiko pasiekimai:

- ☐ Visiškai objektyviai
☐ Dažniausiai objektyviai
☐ Dažniausiai neobjektyviai
☐ Visiškai neobjektyviai
☐ Neturiu savo nuomonės šiuo klausimu

22. Įvertinkite, įvairių veiksnių įtaką mokymosi sunkumų įveikimui:

(Pažymėti po vieną atsakymą kiekvienoje eilutėje)

Veiksniai	Labai svarbus	Iš dalies svarbus	Visiškai nesvarbus
Pedagogo dėmesys vaikui			
Paties vaiko nuostata			
Tėvų požiūris ir elgesys			
Mokykloje dirbančių specialistų pagalba			
Kita (įrašykite).....			

23. Kokių kompetencijų labiausiai trūksta Jūsų vaiko (vaikų) mokytojui (mokytojams):

(Pažymėti po vieną atsakymą kiekvienoje eilutėje)

Kompetencijos	Trūksta	Beveik netrūksta	Netrūksta
Noro suvokti vaiko problemas			
Bendravimo ir bendradarbiavimo su vaiku (ais) gebėjimų			
Bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais gebėjimų			
Bendravimo ir bendradarbiavimo su kitais specialistais, galinčiais suteikti pagalbą vaikui (ams) gebėjimų			
Objektyvaus vaiko (ų) žinių vertinimo			
Mokomo dalyko išmanymo			
Kita			

24. Kokių turite pasiūlymų mokyklai dėl galimos pagalbos mokymosi sunkumų turintiems vaikams ir jų tėvams:

.....
.....
.....
.....

.....

Dėkoju Jums už atvirą nuomonę.

2 PRIEDAS

Interviu klausimai pradinių klasių mokiniams

1. Ar nori eiti į mokyklą?
2. Kas labiausiai patinka mokykloje?
3. Kokios pamokos tau patinka? Kodėl?
4. Kokios pamokos tau nepatinka? Kodėl?
5. Kokius mokomuosius dalykus tau lengva mokytis? Kodėl?
6. Kokie dalykai tau sunkiai sekasi mokytis? Kodėl?
7. Kada labiausiai norisi mokytis? (papasakok situaciją/atvejį apie tai iš savo gyvenimo).
8. O kada nesinori mokytis? (papasakok kokią situaciją/atvejį apie tai iš savo gyvenimo).
9. Kaip jautiesi, kai nesiseka mokytis? Ką tada dažniausiai darai?
10. Ką daro tavo mokytoja, kai tau kas nors nesiseka per pamoką?
11. Kaip tada mokytoja padeda? Ką sako?
12. Kaip elgiasi kiti klasės vaikai kai tau nesiseka? Ką jie sako?
13. Kas dažniausiai namuose padeda kai nesupranti?
14. Kaip tau dažniausiai padeda tėtis/mama?
15. Ką jie sako, kai nesiseka?
16. Ką sako kai parneši blogą įvertinimą?
17. Kaip tu norėtum, kad tau padėtų ?
18. Kokios konkrečiai pagalbos norėtum: iš savo mokytojos, tėvų?
19. Gal dar kas nors tau galėtų padėti? Kas ir kaip?
20. Ką patartum suaugusiems, norintiems padėti vaikams mokytis?